

Let za koristi delavskega
gledanja. Delavci so opre-
ženi do vsega, kar pro-
ducirajo.

This paper is devoted to
the interests of the work-
ing class. Workers are
entitled to all what they
produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 4, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE
na številko v oklepaju, ki
se nahaja poleg vašega
naslova, priljubljen
nega spodaj ali na
ovitku. Ako je (573)
številka
tedaj vam s prihodnje šte-
vilke našega lista poteče
naročnina. Prosimo, po-
slovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 572.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 27. AVGUSTA (August 27) 1918.

LETO (VOL.) XII.

Ali je čas za mir?

Odkar traja sedanja vojna, se oglašajo na raznih straneh v večalmanj rednih presledkih glasovi, ki priporočajo z angloskimi jeziki prijateljski sporazum in diplomatski mir, da se konča svetovna vojna. In kadarkoli se pomočijo peresa v ta namen, je vsakokrat "najprimernejši čas", da se preneha sovražstvo.

Če bi bilo mogoče izvršiti splošno glasovanje po vsem svetu, mislimo, da bi se ob vsakem času ogromna večina ljudstva načeloma izrekla za mir. In če bi bila Avstrija in Nemčija leta 1914 pred napovedjo vojne vprašali ljudi, če si žele klanja in vseh grozot, ki jih neizogibno prinaša oborožen konflikt, smo prepričani, da ne bi bili za noben denar dobili večine za vojno — seveda če bi bilo moglo ljudstvo svobodno izreči svoje mnenje.

Toda v mnogih krogih vlada velika zmota o tem, kaj pomeni načelo. Ogromna je razlika med človekom, ki načeloma ljubi mir in med onim, ki zagovarja mir za vsako ceno. Če torej pravimo, da so gotovo vsi narodi načeloma za mir, ni s tem rečeno, da hočejo mir brez obzira na to, kakšen da bi bil. To pa je danes postalo tako važno vprašanje, da so pogoj miru resnejši od samega miru.

Mir je politično vprašanje. Nobeno politično vprašanje se pa ne more ločiti od okolice, v kateri obstaja in s katero je spojeno; vsako politično vprašanje je odvisno od razmer, tako da se v enem položaju lahko popolnoma drugače odgovarja nanj, kakor v drugem.

V prvih mesecih vojne, ko so bile žrtve še majhne — namreč majhne v primeri s tem, kar se jih je nabralo tekom štirih let — in ko se je moglo še misliti na to, da ostane svet v glavnih potezah tak, kakršen je bil pred vojno in se nekatere manjša vprašanja s pomočjo nevtralnih držav lahko rešijo z razumnim diplomatskim kompromisom, je bil dobrodošel vsak napor, ki je imel namen doseči mir brez nadaljnjega prelivanja krvi. V tistem času je ta napor pomenil prav toliko kolikor delo za varanje miru pred vojno.

Toda prav v tistih časih je bila vsaka beseda o miru bob v steno. Kar se tiče Nemčije, ki je takoj ob vstopu v vojno prevzela vrhovno vodstvo nad centralnimi silami, je v oni dobi jasno pokazala, da je njen pravi namen zmaga. Potem naj bi seveda prišel mir, toda ne mir, ki ga sklenejo nasprotniki z ene in z druge strani, temveč mir, ki bi ga kajzer diktiral in ki bi ga zavezniki morali spre-

jeti, kakor so boljševidi pozneje morali sprejeti brest-litovski mir, ker niso imeli moči, da bi se mu bili uprli.

Ko je postalo jasno, da se ne more vojna omejiti na kratko dobo in na razmeroma male žrtve, ki jih je zahtevala tista doba, ni moglo v prvi vrsti ostati vprašanje: "Kako hitro bi se mogel doseči mir?" — ampak važnejše je postalo vprašanje: "Kakšen naj bo mir?"

Za odgovor na tako vprašanje ne zadostuje le ideal. Naposledni in najtežavnejši sestavni na papirju najidealnejši položaj, ki si ga more domisliti človeški razum. Ampak razmere so trše od idej in v realnem življenju je vedno treba računati z njimi. Bodoči mir ne bo ustanovljen na svetu, kakršnega bi moglo ustvariti naše hrepenenje s pomočjo naše fantazije, ampak na zemlji, kakršna je, med narodi in ljudmi, kakršni so.

Če se vzame to v poštev, je pa vprašanje vseh vprašanj: "Kaj bi se moglo po najboljšem spoznanju in računajoč z dejanskimi razmerami storiti, da se ne ponovi enaka grozota, kakor jo preživljamo sedaj?" In to pomeni: "Kakšno obliko in vsebino naj ima in na kakšno podlago naj se postavi mir, da bo imel čim največ garancije trajnosti v sebi?"

Tožba o žrtvah, ki jih zahteva nadaljevanje vojne, je s stališča človeškega čuta opravičena. Toda na svetu ne odločajo v prvi vrsti čuti, temveč reči, ki jih lahko doseže razum. In zato morajo od sreč diktirane tožbe utihniti, kadar spozna razum, da nimajo stvarne veljave.

Nadaljevanje vojne zahteva žrtve. Toda kaj bo, če se ustavi vojna brez obzira na položaj in se sklene mir ne glede na pogoje, ki bi mu zagotovili trajnost? O tem si mora biti na jasnem, kdorkoli govori o miru. Nikakor ne zadostuje, da pravimo: "Tak in tak mir hočemo!" — ampak vedeti moramo, če je "tak in tak mir" v sedanjih razmerah mogoč.

Nemčiji se na zapadni fronti slabo godi. Avstrija nima uspehov v Italiji. Ali sta Nemčija in Avstrija poraženi?

Nikdar ni dobro varati samega sebe o svojih uspehih in o nasprotnikovi slabosti. Hindenburg pripoveduje nemškemu ljudstvu, da so pozicije nemške armade zelo ugodne; Ludendorff trdi, da se je nemška vojska le zato umaknila, da se lože pripravi za novo ofenzivo. To so kajpada baharije,

in če se ne motimo, ima nemški generalštab veliko več posla s pripravljanjem načrtov za nadaljnje umikanje, kakor s plani za ofenzivo. Ampak to nič ne de; nemško vojno vodstvo ne priznava poraza, in četudi ne bi moglo z ozirom na naraščajočo moč Amerike in na svoje postopno pešanje upati na zmago, igra očitno še veliko loterijo z nado, da se zgodi kaj nepričakovanega, da se mu posreči kakšno presenečenje, sploh da se na kakršenkoli način še prepreči zmaga Zedinjenih držav in zaveznikov.

Da se tudi to hazardno upanje boljbolj krči, čim dalje traja vojna, mora tudi oficijelna Nemčija s svojim generalnim štabom vred spoznati. Ampak za sedaj čuti, da ji še ni treba priznavati poraza. Resnično stoji njene čete še na tujih tleh in zunanja slika je še vedno taka, kakor da je zmagovalka.

Zaradi tega bi bilo v interesu Nemčije, da bi se sedaj sklenil mir.

Gotovo vedo v Berlinu, da se ne bi, če se danes snide mirovna konferenca, mogle izpolniti vse tiste želje, ki jih je kajzerstvo gojilo ob začetku vojne. Odkar so se s svojim podcenjevanjem Amerike tako kruto prevarili, jim je tudi znano, da ne more sedanja vojna prinesiti popolnega svetovnega gospodstva za Nemčijo. Toda če bi njeni nasprotniki sedaj sedli za zeleno mizo s trdnim namenom, da podpišejo mir, bi imela Nemčija vendar celo vrsto pridobitev, ki bi ji dale utemeljeno upanje, da se uresničijo njeni načrti — sicer ne danes, pač pa pozneje. Nemčija bi bila v takem položaju, da bi se takoj po sklenjenem miru lahko začela pripravljati za novo vojno in le vprašanje časa bi bilo, kdaj da izbruhne taka vojna zares.

Vzemimo najugodnejši slučaj za Evropo. Recimo, da bi bila Nemčija pripravljena izprazniti vso Belgijo in Francijo, da bi se Avstrija umaknila iz Italije, Srbije in Črne Gore. Treba je priznati, da je to zelo optimistično mišljenje, če vzamemo vse v poštev, kar smo doslej resnega slišali o nemških namelih.

Ali bi bil v tem slučaju verjeten trajen mir? In najpomembnejša naloga bi mogla verjeti kaj takega.

Nemški politični sistem bi ostal neizpremenjen in kajzerjeva avtokracija bi se še bolj utrdila. Kajti pred ljudstvom bi stala ovenčana z uspehom in povrh tega, bi držala še oljčno vejo

miroljubivosti v roki. O nemški revoluciji bi se moglo le še nepopolnoma fantastom sanjati. Logično je, da bi avtokracija dopolnila svoj aparat do skrajnosti in obenem dovršila svojo militaristično mašinerijo z vsemi sredstvi, ki bi jih izžela iz zaslužnega ljudstva.

Že to bi bilo dovolj nevarnosti za mir.

Ali stvar ne bi bila končana s tem.

Avstrija bi ostala cela in to, kar neprenehoma deklamirajo njeni ministrski predsedniki, bi se uresničilo: Sama bi odločala o svojih notranjih zadevah. To se pravi, da bi njeni narodi ostali podjarmljeni, in čim bi vlada dobila proste roke, bi se najokrutneje maščevala nad rebeli, ki so pokazali svojo upornost tekom vojne. Perspektiva bi poostrele domače boje in nevarnost, ki je prej pretila svetovnemu miru, bi se še poostreila. Razmerje med Avstrijo in balkanskimi državami se naravno ne bi moglo zboljšati, balkansko vprašanje bi sploh ostalo nerešeno in ondodna smodnišnica bi se vsak čas lahko vnela.

Povrh tega bi pa Nemčija in Avstrija uživali vse plodove svojega ropu na vzhodu. Iz Poljske, Litvinske, Ukrajine, Finske, bi postale vazalne države, Rusija bi bila brezdomen plen Nemčije, preko vse Azije bi si kajzerstvo napravilo pot do Pacifičnega oceana in bi tako ogroževalo svet od vseh strani.

In ves svet bi se neizogibno izpremenil v ogromno militaristično taborišče, kjer bi prejalile zagrmlje top, ki bi razsul požar nove vojne na vse štiri strani sveta.

Strahote, ki jih je povzročila sedanja vojna, so take, da jih svet še ni poznal. Bodoča svetovna vojna bi morala biti še brez primere strašnejša, in vse žrtve, ki jih more zahtevati nadaljevanje sedanje vojne, so naposled le malenkost v primeri s tistimi, ki bi jih povzročilo novo vsesvetovno klanje, v katerem ne bi mogla najbrže niti ena država na svetu ostati nevtralna.

Ali je torej čas za mir?

Za avtokracijo — da! Za demokracijo — ne! Za svet, ki hoče biti svoboden, ne more biti miru, dokler ni avtokracija faktično odpravljena. A ker se sama nikdar ne umakne, mora biti poražena, tako temeljito poražena, da ne vstane nikdar več.

Kadar bo to doseženo, bo čas, da se bo govorilo o miru.

Trialističen diletantizem

Avstrijska ngrtanja politika, ki zna biti včasih tako glasna, da bi prekričala vse svetovne dogodke, je zopet nekaj časa tako tiha, kakor da se vadi skromnosti. Parlament je bil sklican, novo ministristvo je bilo imenovano, toda o vladi in o državnem zboru ni slišati ničesar in svet bi skoraj pozabil, da obstoja še neka Avstrija s svojimi večnimi razprtijami in zadregami. Le eno vest je pred kratkim raznesel brzojav, in to sicer ne posebno jasno poročilo podaja nekoliko luči o avstrijskih ugankah.

Šlišala se je zopet beseda "trializem." Vsak Jugoslovani, ki se je le količkaj zanimal za politične reči, pozna to ime. Ko še ni bilo misliti na to, da bi šla habsburška monarhija v doglednem času narazen, je bil "trializem" program nekaterih jugoslovanskih strank, ki so enostavno izrekle zahtevo, ne da bi si bile preveč belile glavo z vprašanjem, če je podlaga zahteve realna in kako bi bila stvar izvedljiva.

Trializem naj bi bil nadomestil dualizem. Habsburška monarhija, ki priznava dve državi, Avstrijo in Ogrsko, kot svoja sestavna dela, naj bi v bodoče obsegala tri države: Avstrijsko, ogrsko in jugoslovansko. Zadnja naj bi obsegala vse jugoslovanske kraje, ki so doslej pod habsburško vlado in naj bi uživala gotovo avtonomijo, o katere obsegu se ni mnogo razpravljalo: Ideja se je precej vjemala s starim starčevičanskim programom "Velike Hrvatske," ki je zahteval združenje vseh "hrvatskih" dežel v skupno državo, pa je Bosno in Hercegovino ter slovenske kraje tudi štel za "hrvatske" dežele. Starčevičanstvo namreč Srbov sploh ni priznalo, temveč jih je imenovalo "pravoslavne Hrvate," iz Slovencev pa je napravilo "planinske Hrvate."

Le v tem je bil starčevičanski program jasnejši, da je jenal personalno unijo za cilj; avstrijski cesar naj bi bil obenem hrvaški kralj, sicer pa naj bi ne bilo med hrvaško kraljevino na eni in med avstrijskim cesarstvom in ogrskim kraljestvom nič skupnega. Trialistični program ni v tem oziru povedal nič jasnega, ali po mnogih znamenjih je bilo soditi, da bi se bil rad zadovoljil s takim državnopravnim položajem, kakršen je ogrski.

Starčevičanska stranka je bila radikalna; njen program je bil na papirju radikalen, in njeno delo je bilo radikalno — namreč nič ga ni bilo. Živela je od teorije, da je ideja "Velike Hrvatske" sama na sebi tako velika in močna, da mora zmagati. "Prišel bo čas, ko nam prinese Zedinjeno Hrvaško na krožniku" — je bilo

eno izmed najbolj bombastičnih gesel starčevičanstva; najponosnejša beseda starega Antona Starčeviča se je pa glasila: "Hrvaška ima pravljati le s svojim kraljem, in z nikomer drugim ne." Po teh "načelih" res ni bilo treba delati nič drugega kakor blatiiti vse nasprotnike, posebej pa tiste, ki se niso hoteli zadovoljiti s samimi pridigami.

Starčevičanstvo je moralo poginiti v svojem puhlem dogmatizmu in je resnično poginilo. Nasledilo ga je frankovstvo, ki ni imelo druge naloge kakor nasuti čim več strupa v hrvaško politično življenje in je pod krinko radikalizma opravljalo službe za avstrijsko vlado.

Četudi je bila trialistična ideja s svojo državopravno zahtevo podobna starčevičanski, se je vendar razvila izven ostankov starčevičanske stranke in proti njim. Tudi med njenimi zastopniki je bilo dovolj političnih šarlatanov. Ali če se ne oziramo na ljudi, si moramo vendar reči, da ni imela misel ne dovolj praktične podlage, ne dovolj življenske moči.

Trialistični program je preziral dejstvo, da živi v Avstro-Ogrski cela množica narodov in da obstoja vsled tega cela vrsta narodnih vprašanj, ki vsa zahtevajo rešitve. Ustanovitev jugoslovanske države v okvirju avstro-ogrskje monarhije bi bila postavila ostale narode še v slabši položaj in jim vzela skoraj vse upanje v rešitev njihovih vprašanj. Jugoslovani bi odpadli v avstrijskem državnem zboru; to se pravi, da bi se zmanjšalo število slovanskih poslancev, medtem ko bi število nemških ostalo neizpremenjeno. To bi posebno Čehi močno občutili in zato ni bilo nobenega upanja, da bi ostali slovanski narodi podpirali tak program.

Trializem je posegel v avstrijsko in ogrsko polovico; od obeh bi se morali odbiti gotovi deli, da bi se mogla ustanoviti nameravana jugoslovanska država. Brez obzira na ogromne težave, ki izvirajo iz dejstva, da sta avstrijski in ogrski parlament popolnoma ločena, je bilo popolnoma izključeno misliti na kakšen uspeh v trialistični smeri, če se ne bi dobila zadostna večina zanj v avstrijskem in v ogrskem državnem zboru. V zadnjem ni bilo na kaj takega niti v sanjah misliti, ker je predpotopni volilni red zagotovil vlado najbolj reakcionarni madžarski fevdalni kliki. A tudi če bi se demokratskim elementom na Ogrskem posrečilo izsliliti splošno volilno pravico, je nevrjetno, da bi se našlo v novem ogrskem parlamentu kaj navdušenja za trializem,

kajti Slovaki, Rumuni itd. bi morali od njega pričakovati enako škodo zase kakor razne narodnosti v Avstriji.

Dokler se je moralo računati z obstankom habsburške monarhije, bi bil imel le skupen program vseh zatiranih narodov, kateremu bi sledilo tudi skupno delo vseh, stvaren pomen. Tega pa takrat ni bilo.

Vojna je temeljito izpremenila razmere in tekom dogodkov je avstrijska vlada sama nekaj časa sprejela idejo "trializma." Bila je pripravljena ustanoviti jugoslovansko državo, seveda tudi pod habsburškim žezlom, in v ta namen združiti en del Jugoslovancev. Slovenci naj bi bili po tem načrtu ostali izven Jugoslavije, da bi bili še bolj podložni nemški nadvladi in izročni progresivnemu germaniziranju.

V zunanji obliki se je ta "jugoslovanska država" po habsburški milosti večkrat izpremenila. Nekaj časa sta se snovali celo dve "Jugoslaviji": Ena, obstoječa iz Hrvaške, Slavonije, Dalmacije, Bosne in Hercegovine pod direktno vlado gospoda Karla, druga, sestavljena iz Srbije in Črne Gore, pa pod naslovno vlado črnogorskega prince Mirk, ali pod avstrijskim protektoratom.

Vse to kombinacije so obsegale veliko porcijo neiskrenosti in njih namen je bil na eni strani ločiti Jugoslovane od ostalih nepemških in nemadžarskih narodov, na drugi jih pa z drobitimi opehariti za hlebec. Garancije za uresničenje pa niso imeli taki načrti nobene v sebi in ko se je vlada prepričala, da se prelahko spoznavajo njene limanice, so padli pod mizo. Da je trializem definitivno pokopan, se je zadelo, ko je imel Seydler takorekoč zadnjo uro pred svojim padečem svoj šovinistično nemški govor in je v svoji jezi razodel prave namene avstrijske vladajoče koterije.

Naenkrat pa vstaja trializem zopet iz groba. Ali toplot je njegova vsebina popolnoma izpremenjena. Zdaj nimajo Jugoslovani nič opraviti z njim. Tretja habsburška država naj bi bila topot sestavljena iz Čehov in Poljakov; to se pravi: Poljska naj bi bila glavna država, Čehi naj bi se pa pridružili.

Ta ideja je že mrtva, ker so se Karlove sanje o poljski kroni, katero bi si bil dal rad poverniti na glavo, razblinile hitreje, nego so se porodile. Ali tudi brez obzira na to in tudi če bi se avstrijska modrost zadovoljila s tem, da bi ustvarjala novo državo iz tistega dela Poljske, ki ga ima Avstrija že pod svojo oblastjo, to je iz Ga-

licije, kateri bi potem hotela pridružiti Češko, razodeva ta "velika ideja" ves diletantizem avstrijske politike.

Avstrija neprenehoma "rešuje" vprašanja. Toda odkar je uveljavljen nesrečni dualizem, ni rešila ne enega resnično pomembnega vprašanja, če se odšteje vpeljava splošne volilne pravice, ki ji je bila z revolucionarnimi sredstvi vsiljena. Ne more pa ničesar rešiti, ker tlači vedno z vrha dol, dela vedno po modrosti vlade in ne vpraša nikdar prizadetih narodov.

Tudi če bi živeli v popolnem miru, če bi bile razmere v Avstriji "normalne," to se pravi take, kakršne so bile pred vojno in če ne bi bilo pričakovati radikalnega prostora, bi bila taka trialistična kombinacija od začetka obsojena na fiasko.

Galški Poljaki so vedno zahtevali deželno avtonomijo, pri čemer je bila vodilna misel ta, da se avstrijski del nekdanje Poljske organizira kolikor mogoče tako, da bo popolnoma pripravljen za spojitve s Poljsko, kadar bi nastale razmere take, da bi bila obnovitev nekdanje Poljske inoogoča. Postranska misel pa je bila ta, da ostanejo avstrijski Rusini podložni Poljakom, kar bi se popolnoma doseglo, če bi se vsi zakoni izdelovali v deželnem zboru in bi bila Galicija neodvisna od državnega zbora, od katerega bi Rusini eventualno lahko pričakovali zaščite.

V tem je dovolj vzrokov, da bi se Poljaki branili take rešitve, kakor jo zamišlja Avstrija. S pogledom v bodočnost, v kateri pričakujejo Poljaki preporod svojega nekdanje države, in sicer cele, morajo smatrati Čeha za neprijeten privrsek, ker ne morejo naprej vedeti, kakšno stališče bi zavzeli, kadar bi prišlo do uresničevanja poljskih želja. Dokler pa še obstoja Avstrija, ne bi Poljaki marali Čehov v svojo državo, ker bi se z njimi lahko povečala rusinska opozicija in bi se prav lahko zgodilo, da bi bili Poljaki naenkrat v svoji lastni "državi" v manjšini.

Na drugi strani pa tudi nikakor ni pričakovati, da bi se Čehi ogrevali za tako rešitev. Njih cilj je češka samostanost v češki državi. V časih pred vojno bi se bili zadovoljili s tako državo v zvezi z ostalimi deželami sedanje Avstro-Ogrske. Sedaj se bojujejo za popolnoma samostojno državo. V vsakem slučaju pa hočejo svojo državo, v kateri bi bili gospodarji na svojih tleh. Tako zahteva se ne izpolni ne v poljsko-češki, ne ogrsko-češki, ne nemško-češki, ampak le v češki državi. Zategadelj ni prav nič misliti, da bi Čehi (Dalje na 8. strani.)

Slovensko republikansko združenje.

SEDEŠ V CHICAGU, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostić, Filip Godira, Martin V. Konda, Etna Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:

Matt Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:

John Ermene, Joseph Fritz, Joseph Ivanetič, J. Judnič, Ivan A. Kaker, Anton Motz, Frank Mravlja, Jacob Muha, Zvonko Novak, K. H. Pogodič, Matt Pogorelec, John Rezel, Jos. Steblaj, Frank Šavs, Frank Udovič, Charlie Vesel, Andrew Vidrich, Stefan Zabrie, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljke je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1, Cicero, Ill.)

ZA KONVENCIJO S. R. Z.

Izvrševalni odbor predlaga za konvencijo S. R. Z., ki se snide 13. septembra v Chicagu, sledeči provizorični

DNEVNI RED:

1. Tajnik pozdravi delegate in otvori zborovanje.
2. Volitev predsedstva in zapisnikarjev konvencije.
3. Volitev odbora za pregled poverilnic.
4. Tajnikovo poročilo.
5. Blagajnikovo poročilo.
6. Poročilo nadzornega odbora.
7. Splošni položaj in dosedanje delo.
8. Prihodnje naloge S. R. Z.
9. S. R. Z. in Hrvatsko Republikansko Združenje.
10. S. R. Z. in vojni cilji Zedinjenih držav.
11. Volitev izvrševalnega, centralnega in nadzornega odbora.
12. Razno.

Definitivni dnevni red določi seveda konvencija sama, ko se konstituirala. Vse organizacije, ki žele kakšno izpremembo dnevnega reda ali imajo kakšne predloge, ki bi se morali pri dnevnem redu jemati v postev ali pa se sploh važnejšega pomena, so naprošene, da jih sporoče tajniku, čim prej je mogoče.

Konvencija se vrši v dvorani Pilsen Auditorium na Blue Island Ave., blizu 18. ulice in se prične ob 8. dopoldne.

Anton Terbovec, tajnik.

IZ URADA TAJNIKA S. R. Z.

Člane Slovenskega Republikanskega Združenja, klube, društva, krajevne organizacije S. R. Z., kakor tudi posamezne rojake, ki se zanimajo za naše gibanje, opozarjam na knjižico "Krkška deklaracija in demokracija", katero je izdal izvrševalni odbor S. R. Z. V knjižici je znana "krkška deklaracija", s primernim pojasnilom, kakor tudi "ehičaska izjava", ki tvori temelj S. R. Z. Iz obeh dokumentov in pojasnila bo vsakemu lahko umljivo, v čem se naša načela razlikujejo od načel Londonskega odbora in S. N. Z., ki stoji za stroški in poština, so za knjižico določene sledeče cene: Za posamezne iztise 5c, za 25 iztisov \$1.00, za 50 iztisov \$1.50, za sto iztisov \$2.50, za petsto iztisov \$10.00, za tisoč iztisov \$17.50. Naroča se pri tajniku. Manjši zneski se lahko pošljejo v poštinih znamkah.

Anton Terbovec, tajnik.

SLOVENCEM V CHICAGU IN OKOLICI.

Malokdaj se nam nudi prilika nastopiti javno pred ameriško publiko, da bi nas poznala nekoliko bolj kot nas res pozna. Ena takih prilik se nudi čikaškim in okoliškim Slovincem in drugim Jugoslovanom v nedeljo 15. septembra. Ta dan bomo končali konvencijo Slovenskega republikanskega združenja z veliko manifestacijo in shodom v Pilsen Auditorijumu, kjer bomo zaključili to, za jugoslovansko vprašanje velevažno zborovanje.

Točno ob 9. se zberemo na So. Racine in 19. cesti. To se pravi, da ob devetih že priremo s parado, a vsakega ne pozneje, kakor ob pol desetih. Časa bomo imeli le malo na razpolago, ker bodo morali popoldne odpotovati delegatje in delegatnje SNPJ, ki se bodo mudili ta dan v naši sredi v Springfield na konvencijo S. N. P. J. Poleg tega bomo imeli zelo obširen program shoda, na katerem nastopijo razni govorniki v angleškem, slovenskem, hrvaško-srbskem in češkem jeziku. Na sporedu bodo tudi pevske in godbene točke, poleg tega pa imamo popoldne tudi parado na vojno razstavo, kajti 15. septembra je jugoslovanski dan. Zato bomo morali varčevati s časom in skrajšati program, če hočemo izvršiti vse važnejše točke sporeda. Zato apeliramo na vas, da bodite vsaj ob tej priliki točni.

Društva, ki imajo svoje zastave, naj se udeležijo parade z zastavami. Slovenski delavski Sokol Chicago nastopi v kroju, ako preмага še nekateri ovire. Pripeljite s seboj svoje otroke. Ta dan naj ne ostane nihče doma. Res je, da je nekoliko težko prebiti ves dan zunaj, toda ob tej priliki bomo morali vsi nekoliko potpeti.

Povorka se prične pomikati, kakor že prej omenjeno, od zbirališča na 19. cesti in So. Racine ulice ob 9. zjutraj. Korakali bomo od Morgan ceste, potem po Morgan cesti do 18. ceste; po 18. do So. Ashland ulice; po Ashland do 10. ceste; po 10. do Blue Island ulice in končno po Blue Island ulici v konvencijne prostore Pilsen Auditorijuma.

V dotičnem delu mesta, kjer se vrši naša

manifestacija, bo ta dan zbiranje delegatov H. N. Z., katere bodo sprejela hrvaška društva omenjene organizacije s parado. Ta dan bo obhajal hrvaški Sokol desetletnico, tako da bo na ulicah polno občinstva. To pa je za nas najprimernejša prilika, da pokažemo svojo zavest v boju za demokracijo, da smo pripravljeni tudi mi vztrajati do konca z ostalimi ameriškim ljudstvom v boju za principe demokracije, označene v Wilsonovih poslanicah. Ta dan naj bo manifestacija vseslovenske demokracije v Zdrženih državah.

Odbor bo storil vse, kar bo v njegovi moči, da bo prireditve čim sijajneje uspela. Vi pa storite svojo dolžnost s tem, da se je udeležite.

Odbor.

IZVLEČEK ZAPISNIKA XVII. IZREDNE SEJE IZVRŠEVALNEGA ODBORA S. R. Z. DNE 14. JULIJA IN XVII. REDNE SEJE DNE 15. AVGUSTA 1918.

Izredna seja dne 14. julija je bila sklicana na željo br. F. Veraniča iz Milwaukee, Wis., ki je telefoniral, da ima poročati nekaj važnega. Na seji je podal svoje poročilo, ki se je vzela na znanje. Ker še ni bilo pozno, poroča brat Kerže o shodu v Franklin, Kans., ki je bil povoljno obiskan. Razmere so se zadnje čase zelo zboljšale in avstrijskanstvo je skoro popolnoma izginilo. Ker imamo v državi Kansas več vnetih delavcev, sme organizacija pričakovati prav lepih uspehov. — Brat Kristan čita pismo dveh rojakov v Mehiki, ki sta se obrnila nanj za pojasnilo o našem gibanju. Izvedela sta iz nekega lista le nekaj malega in želita boljše informacije. Se naroči tajniku, da jima pošlje vse potrebne podatke. — Dalje poroča br. Kristan, da je povabljen za 4. avgusta na shod Srbo-Hrvatov v Detroit, Mich. — Po daljši debati radi dvorane, katere se naj najame za konvencijo, se večina odloči za Pilsen Auditorium, nakar se seja zaključuje.

Seja dne 15. avgusta. — Začetek ob osmih zvečer. Za predsednika je določen brat Konda. Prečita se zapisnik in sprejme. Tajnik poda finančno poročilo, ki se vzame na znanje z zadovoljstvom; dohodki so se namreč znatno povečali, kar daje upanje, da bo v doglednem času mogoče izvršiti marsikaj, na kar pri skromnih začetnih financah nismo mogli misliti. Posebej omeni slovenske in druge slovanske vojake v Camp Perry, O., ki so poslali zopet vsoto \$26.00 Poroča dalje, da gre zadnja izdaja Slov. Review prav dobro izpod rok in da je priglasišnih že precejšnje število delegatov, kar kaže, da bo konvencija dobro obiskana. — Prečita pismo Miss Mary Grill, tajnice ženske krajevne organizacije S. R. Z., ki se je ustanovila v Clevelandu; šteje že 44 članice in bo poslala na konvencijo svojo zastopnico. — Prečita pismo Hrvatskega Republikanskega Udruženja v Clevelandu, ki vprašuje, da li bo mogel njih delegat sodelovati na naši konvenciji. Sklenjeno, da se oficijelno povabi, naj pošljejo delegata, ker se razume samo ob sebi, da želimo skupnega delovanja. Isto velja za H. R. U. v Detroitu, Mich., in drugod. — Dalje prečita pismo slovenskega pevskega društva "Sava", da se pridruži S. R. Z. Se vzame na znanje. — Prečita končno večje število pism, ki so bolj informativnega pomena in kažejo splošno razpoloženje naroda za S. R. Z. Končno predloži račune za znamke, tiskovine in tajnikovo pomočnico, ki se odobri.

Br. Kristan poroča o shodu v Detroitu, Mich., ki se je vršil ob veliki udeležbi. Ustanovila se je krajevna organizacija H. R. U. in se je takoj vpišalo 26 članov. Upa na najlepše uspehe.

Določi se, kak korak podvzame S. R. Z. za propagiranje četrtega vojnega posejila Zedinjenih držav.

Na razpravo pride konvencija S. R. Z. Referat za 7. točko dnevnega reda prevzame br. Kerže, za 8. točko br. Kristan, za 9. točko br. Godina in za 10. točko br. Zavertnik. — Vstop na konvencijo ima kot gost vsak Jugoslovian. — Tajniku se naroči, da sporoči oficijelno na Committee on Public Information, Jugoslav Bureau v Washingtonu, o naši konvenciji in povabi zastopnika Mr. Mladineca, da prisostvuje konvenciji, če je mogoče in da se na licu mesta prepriča o našem delu in ciljih kakor tudi o razpoloženju velikega dela ameriških Slovincov. — Debatira se o shodu, ki bo sledil konvenciji; udeleženci naj bi se po shodu kolikor možno udeležili razstave vojnih predmetov v Grant Parku, ker bo dotična nedelja veljala kot jugoslovanski dan.

Krajevne organizacije S. R. Z., ki vsled tega ali drugega vzroka ne morejo poslati delegatov na konvencijo, se opozarjajo, da imenujejo za svoje zastopnike rojake kje v bližini ali pa pooblastijo delegate S. N. P. J., kateri bodo morda potovali skozi Chicago, da jih zastopajo na konvenciji S. R. Z. Vsaka krajevna organizacija bi morala biti zastopana vsaj po enem delegatu ali pooblaščenemu. — Končno se sklene, da se pred konvencijo, če le možno, izda še ena številka Slovenian Review. — Zaključek seje o polnoči.

Anton J. Terbovec, tajnik.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE ČIKAŠKE LOKALNE ORGANIZACIJE S. R. Z.

dne 1. avgusta, 1918.

Tajnik otvori sejo ob osmih zvečer. Predsednikom za tekočo sejo je bil izvoljen brat F. Udovič. Čitajo se imena odbornikov. Navzoči so vsi razven brata L. Lotriča. Sledi čitanje imen zastopnikov, ki so večinoma navzoči.

Zapisnik se sprejme, kakor je bil čitan.

Čita se pismo brata V. S. Skubice, v katerem priporoča lokalni organizaciji, naj oficijelno povabi Češko narodno združenje na sodelovanje pri paradi in na shodu dne 15. septembra, ko se zaključuje konvencija Slovenskega republikanskega združenja. Brat Skubice sporoča v pismu, da je o tem že govoril s podpredsednikom omenjene organizacije in da mu je ta obljubil, da bodo Čehi sodelovali pri tej manifestaciji. Želi pa, da se pošlje uradu Češkega narodnega združenja uradno vabilo, da bodo mogli potem zaključiti kaj

definitivnega. Pismo se vzame na znanje in se sklene podvzeti tozadevne korake.

Pismo vojnega departamenta, s katerim se zahvaljuje za našo resolucijo, sprejeto dne 4. julija, se vzame na znanje.

Odbor za kolektio fonda \$1000 do 1. oktobra poda svoje poročilo. Kolekta je v teku; odbor priporoča, naj se kolektorji potrudijo, kadarkoli jim dopušča čas, da gredo okoli rojakov, kajti le na ta način nam bomo mogoče nabrati določeno svoto. Nekateri kolektorji poročajo, da nimajo pri kolektiranju posebnih težav, kajti nihče ni še odrekel podpore. Nihče ne da manj kakor 50c, ali pa tudi več.

Tajnik poda finančno poročilo za mesec julij: dohodki s prenosom \$212.71, stroški pa \$53.84.

Skoro vsi stroški se nanašajo na slavnost in manifestacijo 4. julija, ki so jo priredila čikaška slovenska društva na zapadni in severni strani. Denar za stroške je založila lokalna organizacija pod pogojem, da jih društva, ki so sodelovala pri tej manifestaciji, povrnejo. Večina društev je to že izvršila. Tajnik izjavlja, da bo o drugih zadevah poročal pri dotičnih točkah dnevnega reda. Njegovo poročilo se vzame na znanje.

Odbor za nedeljsko manifestacijo dne 15. septembra poroča, da so priprave v teku in da pričakuje ogromno udeležbo. Tajnik poroča, da je poslal vsem čikaškim slovenskim društvom vabilo, naj se korporativno udeležijo manifestacije v nedeljo dne 15. septembra ob 9. dopoldne. Nekatera društva so se že odzvala in sklenila pismeno povabiti člane in članice na to manifestacijo. Zastopnica Mary Udovič poroča, da bodo ženske, katere bodo hotele žrtvovati svoto, kolikor bodo stale obleke, nastopile v nalašč zato manifestacijo narejenem kroju. Priporoča pa, naj se parade udeležijo vse Slovence, da bo manifestacija toliko impozantnejša. Za agitacijo med ženstvom za prireditve te manifestacije se izvoli poseben pododbor, v katerem so zastopnice Minka Aleš, Mary Skubice, Mary Udovič in Antonija Lesar. Ta ženski pododbor sodeluje skupno s pripravljalnim odborom za oskrbo konvencije, manifestacije in shoda.

Kot delegata za konvencijo SRZ. sta izvoljena brata Anton Pue in Frank Udovič.

F. Z.

La Salle, Ill.

Tukaj vlada veliko zanimanje za gibanje "Slovenskega republikanskega združenja". Rojaki razumejo položaj in radi prispevajo v korist te organizacije.

Na zadnji redni seji smo izvolili za delegata za konvencijo SRZ., od tukajšnje lokalne organizacije brata Frank Jakšeta in Justin Zajca. Redne mesečne seje lokalne organizacije SRZ. se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu ob 4. popoldne v S. N. Domu. V nedeljo 1. septembra bomo imeli v prostorih S. N. D. razne tekme v korist S. R. Z. Kegljisce bo igralo glavno vlogo, zato naj kegljisce ne zamude te prilike.

Poročevalec.

Detroit, Mich.

Lokalna organizacija Slovenskega republikanskega združenja v Detroitu je naredila vse potrebne korake, da se razširi, oziroma omogoči naše gibanje za jugoslovansko federativno republiko tudi med Srbi in Hrvati. Zanimanje med tukajšnjimi Srbi in Hrvati za naš program in za delovanje naše organizacije traja že od vsega začetka tega gibanja med ameriški Slovinci; toda njihove sile niso bile organizirane in poleg tega so imeli še veliko več in močnejših nasprotnikov, kakor pa jih imamo med Slovinci. Pravzaprav so nasprotniki našega gibanja med Slovinci saminji tako majhni, da bi ne prišli niti v postev, če bi jih ne podpirala takozvana jugoslovanska kancelarija in jugoslovanski narodni svet, ki je plačeval agitatorje za njihov program med Slovinci. Le s pomočjo teh ljudi se je omogočilo organiziranje Slov. nar. zveze in njenih maloštevilnih podružnic. Slovinci v Detroitu nismo imeli nasprotnikov našemu gibanju od strani članov Slov. nar. zveze enostavno zato, ker jih tu ni. Drugače je bilo s Hrvati in Srbi, ki so med dvema ognjema: kraljevaškim in prevdoralikalnim. Toda vse težave so se odstranile in danes imamo v Detroitu Hrvatsko-srbsko republikansko združenje, ki bo postalo močna trdnjava v boju za demokracijo in za rešitev jugoslovanskega vprašanja na način, ki bo odgovarjal potrebam ljudstva jugoslovanskih narodov in ki bo v interesu svetovne demokracije in ki bo odpravil dosedanje vzroke na alkanu za nadaljnje vojne.

Dne 1. avgusta se je v tukajšnjem gledališču Russell vršil dobro obiskan shod, katerega so se udeležili člani vseh jugoslovanskih narodnosti.

V gledališču je 1200 sedežev, ki so bili skoro vsi zasedeni. To je za naše razmere ogromna udeležba.

Govoril je sodrug E. Kristan iz Chicage v hrvaško-srbskem jeziku o jugoslovanskem vprašanju in republikanski formi države.

Sodrug Kristan pozna kot govornika že mnogo ameriških Slovincov, Hrvatov in Srbov in ravno tako tudi v starem kraju. Pečal se je s problemom jugoslovanskega vprašanja že dolga leta nazaj in ga temeljito preštudiral. Zato so njegovi govori o tem vprašanju stvarni. Tudi na tem shodu je dokazal, na kak način mora biti rešeno jugoslovansko vprašanje, ako hoče biti rešeno v interesu jugoslovanskih narodov samih in ob enem koristiti svetovnemu miru.

Govornik je mojstrsko raztolmačil zgodovinski potek jugoslovanskih narodov s političnega in gospodarskega stališča ter njihovo bedno stanje pod avtokratičnimi vladami Dunaja in Budapešte in vladami drugih dinastij, ki so izkoriščale in izrabljale jugoslovanska ljudstva za svoje interese. Te države in državnice so z njihovimi vladnimi kamarilami intrigrirale druga proti drugi, ljudstvo je pa krvavelo in zaostajalo

kulturno in gospodarsko. Tako je bila taktika nemškega in avstro-ogrškega imperijalizma na Balkanu in ob Jadranu. Ta taktika je povzročila vojne in politične boje med jugoslovanskimi narodi samimi, kar je bilo edino v interesu imperijalističnih držav, ki so se hotele okoristiti s krizami na Balkanu in na jugu avstro-ogrške monarhije.

Vsled take taktike in vzrokov, na katerih slo- ni, imamo današnjo vojno.

Imperijalisti so poglani milijone ljudi v vojno za aneksijske in za nadaljna podjarmljenja narodov. Toda to pot so se prevarile, kajti duh demokracije je postal že premočan, da bi se dali izvesti načrti imperijalistov.

Prišel je Wilson s svojim mirovnim programom in ameriško ljudstvo s svojo vojno silo v boju za ta program, ki ima nalogo poraziti nemški in avstro-ogrski imperijalizem. Centralne sile so danes glavne predstavnice imperijalizma in avtokracije, in edina pot je, da se premagajo s takim orožjem, s kakršnim se same bore.

Govornik je dokazal, da je pravična rešitev jugoslovanskega vprašanja mogoča, le, če se da Jugoslovanom prilika organiziranja v federativni republiki, ki bo omogočila miren notranji razvoj na najširši demokratični podlagi. Da se taka rešitev omogoči, pa je dolžnost vsakega prijatelja demokracije med Jugoslovani agitirati zanjo. Za agitacijo in propagando v tako velikem obsegu pa je potreba velike in močne organizacije, ki bo predstavljala voljo ljudstva, o katerega usodi se ima odločiti.

Občinstvo je govornika razumelo, kar je dokazovalo burno odobravanje, s katerim je sledilo njegovim besedam.

Po zaključku govora je pristopilo v Hrvatsko-srbsko republikansko združenje 40 članov, ki so pogoj, da bo nova organizacija rastle in postala vodilna sila med Hrvati in Srbi v Detroitu, kajti ona ima vse pogoje za uspešno razvijanje.

Vsled razmer, ki vladajo med hrvaško in srbsko javnostjo v Ameriki, jim je ustanavljanje organizacij na podlagi čikaške izjave mnogo težje, kakor pa med Slovinci. Ljudje, ki se smatrajo za "vdpitelje" Hrvatov in Srbov v Ameriki, so večinoma v kraljevaškem taboru. Eni so še vedno oboževalci kajzerjev na Dunaju in v Berlinu. Nekateri mislijo, da se kot "radikalci" ne smejo vitiati v take probleme, ker se jih ne tičejo, kajti to je stvar buržvazije. Pred vsem pa manjka trezno mislečim Hrvatom in Srbom glasila, ki bi zastopalo program čikaške izjave. Zato je dolžnost Slovincov, oziroma lokalnih organizacij S. R. Z., da pomagajo hrvaškim in srbskim masam zgraditi organizacijo in jo postaviti na trdne noge, da bo potem sama v stanu voditi propagando med Hrvati in Srbi.

Organizacije kot celote pa naj se potem združijo v Jugoslovansko republikansko združenje in to bo pote misla, ki se bo morala vpoštevati, pa naj nasprotniki še tako kriče o svojih "priznanjih" in o veljavnosti pogodb, ki je zapopadena v krški deklaraciji.

Slovinci imamo še mnogo dela, predno bomo sami izpopolnili našo organizacijo in v nji združili vse ameriške Slovence. Rojaki, imejte pred očmi, da samo simpatiziranje ni dovolj, kajti treba je delati, če hočemo uspehe. Kdor je v teh zgodovinskih časih brezbrizen, ni vreden, da se naziva moža. Greh je samo od strani opazovati mahinacije dunajske in berlinske pruske avtokracije, kako brutalno nastopa proti podjarmljenim narodom. Greh je samo opazovati obupne boje našega ljudstva v domovini, kajti naša dolžnost je, da ga v tem boju podpiramo z vsemi močmi. Če se ljudstvo onstran oceana ne straši avstrijskih ječ in vislice, zakaj naj se potem odtegujemo boju mi, ki se nam ni bati preganjanja v takim boju. Mi živimo v kolikor toliko ugodnih razmerah in na razpolago imamo moči in sredstva za take boje, samo, če jih hočemo dati. Izpustimo besedico "če", pa žrtvujemo sredstva in sile.

M. Mantony.

Piney Fork, O.

Tudi v naši naselbini smo ustanovili podružnico Slovenskega republikanskega združenja, da tudi mi sodelujemo v tej svetovni borbi za strmoglavljenje neodgovornih vladarjev, ki potom neodgovornih ministrov in neodgovorne diplomacije razpolagajo z ljudstvi po svoji prosti volji. Zato je treba organizirati vse demokratične sile za strmoglavljenje faktorjev, ki so povzročili današnjo vojno, in to so veličanstva in njihovi militaristični adjutanti v Berlinu in na Dunaju. Ker smo dali že toliko žrtve, nadaljujmo z vojno toliko časa, da se odpravijo vsaj glavni vzroki za nadaljnje vojne in ti so, kakor že prej omenjeno, nikomur odgovorne vlade v avtokratičnih državah. Le, če bo porazena ta avtokracija, bomo dobili priliko samoodločevanja o svoji usodi tudi Jugoslovani. Tedaj se za naše narode preneha večstoletna borba proti osvajalcem in nastopa doba nove mase.

To niso samo sanje, prijatelji, kajti nobene-ga dvoma ni več, da se ne bodo uresničile. Amerika ima trden namen odločiti vojno v prilog demokracije, kar seveda pomeni biti pripravljeni v zmago orožja te republike in drugih zavaznikov in tudi storiti vse, kar od naše strani moremo storiti, da omogočimo hitrejšo zmago.

Rojaki, združite se vsi do zadnjega v S. R. Z. Ko bomo enkrat imeli našo organizacijo izpopolnjeno, bomo za demokracijo lahko veliko več storili, kakor pa če smo razkopani in bi s tem le kazali našo brezbriznost. Če bomo trdno organizirani v vrstah SRZ., bomo za svobodo našega naroda res lahko kaj naredili, kar bo tudi šlo v svetovni javnosti. Zato vsi v boj za naše principe.

Fr. Stroh, tajnik lokalne organizacije SRZ.

Iz Pekinga poročajo, da je kitajska vlada poslala večje število čet na sibirsko mejo, kjer grozi kitajskemu teritoriju invazija avstro-nemških vojnih vjetnikov.

Koroške narodne šege.

(Konec.)

Med Žnablom in Pišjem blizu Bistrice na Zili je stala nekakja kočica ali kajša, kjer so se zbirali vsak večer, naj je bil kvaterni petek ali svenek, fantje in dekleta, ki niso bili na dobrem glasu. Tudi Vrnjakova deklica je zahajala tja. Na neki kvaterni petek pa je šla po sili z njo domača hčerka, ki je bila še otrok. Ko sta prišli tja v kočico, je bila že zbrana večja družba hlapcev in deklet, ki so se pridno vrteli. Tudi Vrnjakova deklica se je zavrtela. Vrnjakova hčerka pa se je stiskala od groze v kot in po plesu prosila dekle, da naj odide iz kočice. Po daljšem prigovarjanju se je deklica udala in šla domov z namenom, da se vrne pozneje. Na potu proti domu ji pove nedolžna hčerka, da so viseli plesočim fantom gorčični jeziki iz ust, da so imeli na glavi rožičke, zadaj pa do tal živalske repe. Deklica se je prestrašila in se potem ni vrnila v kočico. Drugi dan ni bilo o oni kočici ne duha ne sluha, raznesli so jo hudo bci.

Ako vprašate danes, kje je ono mesto, kjer je stala usodna kočica, ti vsak odgovori: "Tam, kjer je poginila mačka"; dobili so namreč drugi dan na onem mestu, kjer je stala kočica, mrtvo mačko. Tedaj so sklenili fantje, da se ne sme nikdar ne peti in ne gosti mimo tistega kraja. To izpolnjujejo bistriški mladeniči še dandanes, kajti tam mimo ne pojo in tudi godba ne sme igrati na "žegen". Ako godba tega ne ve in začne tam mimo igrati, mora na povelje fantov takoj utihniti.

Med Gorjansko Planino in Zahomniškim Breznikom (planino) teče po Jezerskem Prekopu ali Jarku potok v Bartolo. Tam je bilo nekakj jezero in tam je živel "linter", ki je podrl skaljo, da je otekla voda. Podrl je tudi skalo na zahomniškem kraju pri Bistriški cerkvi, tako da je našel potok novo strugo na Bistrico in dalje v Ziljo.

Fran Albrecht:

(Konec.)

Kakor pijana, omočena od svojih željnih sanj in pričakovanj je spremljala Mimi svoje goste skozi gozd. Ljudje so se smejali, šalili se tik nje, Mimi se je smejala z njimi in jih ni poslušala. Samo čakala je, z vsakim drhtljajem srca je pričakovala, kdaj se bo zgodilo tisto nepopisno, neizrazno, kar ima na mah in takoj na mestu odločiti usodo njenega življenja, uistiniti vso nepojmljivo srečo njenih obupnih sanj. Kaj vse te besede, ti laskavi pokloni, te šale in besedičenje tujih ljudi, ki ne dosežejo brzega poleta njene srca! Kaj celo višnjeva lepota tega brezoblačnega neba, kaj vedra tišina gozda, ko se ima zdaj zanj trenotek zgoditi čudo vseh čud!

Tesno ob njeni desnici je hodil Aleksander, čil in možat. Včasih se je osmelila pogledati vanj, v njegovo lice, njegove oči, njegov smehljaj. In če sta se nenadoma srečala s trenutnim pogledom, jo je pretreslo od temena do nog, kot da sta se njuni srca dotaknila v begoten poljub. Kri je prepevala po njenih žilah s pijano opojnostjo...

— Zdaj-zdaj... si je dejala, če se je njegova roka dotaknila njene.

Srce ji je hotelo zastati od burnega navala neizgovorenih besed in čustev. In čutila je, da bo morala vse povedati, po resnici in pravici, vso veliko izpoved svoje izgrešene, izgubljene mladosti. Kako je bila sama, tako krivično in nezno sama, kako so vse njene želje, obupane in zbičane, klicale in zvale k sebi sleherno uro, sleherni hip njega, samo njega edinega! Kako ga je z ustmi tajila, kako ga je s srcem ljubila! Kako je begala okrog v blaznem nemiru, neutrujenem pričakovanju, ženski nemoči, kako je preklinjala in molila, ruvala si lase in se bila ob prsi ter kako je naposled, utrujena in bedna, zasnula v eni

lo; poprej pa je tekkel Bistriški Potok na Zahomec in skozi Drevlje v Ziljo.

Planino Breznik rabijo Zahomčani samo za mlado govejo živino. Na južni strani mejijo na Breznik Žabničani.

Ko je vladala pri Zili moč pesti in so bili Zahomčani, Bistričani in Gorjanci podložniki Časkega Grada, je prišel neko nedeljo grajski oskrbnik h gorjanski cerkvi ter naznanil Zahomčanom, da naj pridejo na določeni dan na Breznik, da bodo postavili mejnike med Žabniško in Zahomsko Planino, kar je slišal slučajno tudi neki Žabničan v Gorjah in povedal doma svojim sosedom. Prišli so zato na Planino tudi Žabničani, ki se pa niso mogli sporazumeti z Zahomčani in oskrbnikom glede meje. Nastal je prepir in v prepiru je ubil Žabničan grajskega oskrbnika. Na mestu, kjer je padel oskrbnik, so potem postavili mejnik.

Čez deset let je prišel oni Žabničan, ki je ubil grajskega oskrbnika, v Zahomec prosit miloščine, kajti po uboju ni imel več sreče in je postal berač. V Zahomec ga je spoznala neka gospodinja, se nad njim maščevala in ga polila z vrelo vodo, da je na mestu izdihnil.

Po oskrbnikovi smrti ni bilo na Brezniku nič več miru. Vsako leto je v onem času po tri večere in noči pri koči hrstelo in pokalo, tako da je živina poskakala čez ograjo in všla v črno noč. Z velikim trudom jo je spravljal drugi dan pastir skupaj. Pastirji v bajti ali kočici so se tresli po noči med enajsto in dvanajsto uro in niso hoteli dalje ostati na planini. Zato so sklenili Zahomčani, da plačajo vsako leto tri maše za dušo onega, ki ne da miru. Plačeval je rod za rodom po tri maše na leto in tako izpolnjeval storjeno obljubo do zadnjega časa in je bil mir. Pred nekaj leti, ko je bil soseskin zastopnik ali špan neki posestnik, so pozabili na dano obljubo in zopet

je začelo pokati in hrsteti na Brezniku, kajti pastir je zbežal po noči s planine v domačo vas. Drugo leto je pašel zahomsko živino na Brezniku neki Bovčan, ki je tudi prišel s planine v vas in pripovedoval, da je prišel k njemu na pašo neki v dolgo suknjo oblečen mož. Pastir ga je pozdravil in menil ga je vprašal, komu pase živino; naj naroči kmetom, da bi plačali obljubljene maše, če ne, se jim bo hudo godilo. Na to je mož izginil. Soseskin zastopnik je obljubil Bovčanu, da bo plačal maše, a plačal jih v resnici ni. Čez nekaj dni je šel zastopnik Kvedrič sam po opravkih na planino in se mu je med potjo pridružil grajski gozdar Brinjar. Mudila sta se na planini do večera in sta sklenila, da prenočita v "uti", ki je bila last Časkega Grada in stala pod planino v Potočnici. Danes te "ute" ni več, odnesla jo je povodenj. V "uti" jima je postregla "utarica" in jima pripravila postelji. Gozdar je zaspal hitro, toda špan Kvedrič ni mogel zaspati, slišal je pokanje, šumenje, hrust in neki glas; potil se je od straha in mislil, da se podere "uta", a gozdar je spal mirno. Špan se ni upal dihati in se ganiti. Ko pa le ni ponehal ropot, se je ohrabil in začel klicati in tresti gozdarja, toda klicaj je zastoj; tedaj se je oglašil nekdo pri oknu s čudnim glasom: "Brinjar dro, Brinjar, a ti si baba." Na to je minil ropot in Kvedrič je imel vso noč časa, premišljevali, zakaj bi imel biti baba. Drugi dan je bila prva njegova pot v župnišče, kjer je plačal obljubljene maše. Nekaj časa so plačevali Zahomčani maše; pozneje so opustili staro bajto in ograje ter jih postavili v popoln omdaurnah.uej kraju. Dandanes ne straši tam nič več in tudi maše se ne plačujejo več.

O vzajemnem delu slovenskih kmetov ob Meži priča dva jesenska praznika, in sicer "gnojvoza" ali "gnojvoža" in "steljeraja" ali "napravljanje stelje."

Izobčenska.

Dala mu je naposled svojo roko, s studom in gnusom, z vsem naporom svojega srea.

"Menda vas vendar nisem užalil? Kako je mrzla vaša roka... Ej, da, kri se poleni in umiri in ohladi. Glejte, tudi meni se že poznajo leta..."

Izpustil je njeno roko, odkril se in sklonil svojo glavo nizko pred njo, da je obstala. S kazalcem je naznačil na mesto, kjer so se mu sredi temena rdečeli voljni, kodrasti lasje, da je vidno bleščala skozi bela koža.

Mimi je pogledala na to sklonjeno glavo, vspepla se strmeč kvišku in se hipoma bučno zasmejala:

"Plešasti ste! Moj Bog, plešasti in jaz sem... Ne, pravijo, da je pleša znak duhovitosti!" je vzklisknila med šumnim smehom.

Aleksander se je vzravnil in pokril, tudi njegov smeh je bil glasen, prav nič užaljen.

"Pravijo, res! In jaz se moram pač zadovoljiti s tem... Kaj pa hočem tudi? Ali naj se vdajam smešnem obupu radi take brezpomembne malenkosti, ko je vrhata življenje tako lepo in pravično, ko je vsaki senci pridejano toliko solnce," se je šalil s svojo rahlo ironijo.

"Zato pa tudi upam, da vam ni žal, ko ste se potrudili tako daleč sem gori k Šent Martinu, ko vam nisem mogla nuditi drugega, razen majčkeno skromnega razgleda," je dejala Mimi z naglim glasom, ki je komaj čutno vibriral.

"Oh, prosim vas! Prav vesel sem zdaj, da sem napravil to pot, četudi me je presneto zanašalo po teh vaših klancih in kolovozih. Takšna tura de prav dobro meni, zaspanemu in plešastemu človeku..."

Umolknila sta, kakor da sta oba hkrati začutila, da si nimata povedati ničesar več. Nad njima, krog njiju je žoltel in žarel gozd v ti-

Ko gnojijo kmetje jeseni polje, napravijo "gnojvozo". Sosedje pridejo s hlapci in voli pomagat danes temu, jutri onemu. Za vsak voz določijo dva kidača, ki bašeta ali kidata na vozove, pet pa jih vozi z volji. Vozniki se imenujejo "vozarni". Na njihovem pomagajo "vozarom" "akoparniki" z vozov skopati gnoj, ki ga potem "raztrosijo" navadno ženske.

Opoldne je južna, ki šteje navadno 5-6 jedi ali "riht". Po južini pošljejo moški ženskam na njivo "ženina" s "prvo pošto" ali s prvim vozom. Ženin je slamat in raztrgan mož. Na njivi ga vrže voznik med neomožene ženske, ki ga premetujejo toliko časa po njivi, da razpade. Tudi "pušeljce" iz kopriv jim pošljejo med gnojem na njivo, a dobijo ga "vozarni" zopet nazaj.

Po delu je obilna večerja. Po večerji prinese domača hči ali pa najlepša deklica pri hiši "pušeljce", gospodar pa jabolko. Kmet vrže jabolko na sredo mize in mladeniči in možje planejo po njem. Kdor dobi jabolko, zavriska in dobi od dekleta v dar "pušeljce". V enem jabolku je denar vtaknjen.

Ko so razdeljeni šopki in jabolka, nategne "mehač" v kotu svoje "mehe" in zaigra nekaj okroglih, fantje in dekleta pa se zavrtijo. Slične navade so pri "steljeraji."

Naborski beguni so se skrivali tudi po planinah pri Zili, n. pr. v "Roparski bajti" nad Bistrico i. dr.

Znane so bile nekakj velike gostilne ob glavnih cestah. Daleč po Zili je slovela Pajštvarjeva gostilna v Gorjah in očka Pajštvarc je prodajal laško vino po vsem Korotanu. Pajštvarjeva hiša stoji zunaj vasi blizu gozda in je bila nekakj priprava za vojaške ali naborske begune, ki so jih lovili "poti". V gostilno so prišli tudi "poti", toda gorje "potom", če so prišli v pest beguncem!

Poslednji dnevi Štefana Poljanca.

V.

"Petrina?" se je začudil gospod Valentin. "Seveda ga poznam, Petrina. Moj prijatelj je bil nekakj takorekoč. V tisti dobi, veste! Ah, da ste slišali, kako lepo je govoril! Ženske so jokale in so nosile teden dni trobojnice in lipov cvet na prsih. No, on se ni vrtel v kolobarjih. Stopil je v resno življenje in je uvaževal praktične razmere..."

"Kako pravite?" je vzklisknil Poljanec in ga je pogledal z velikimi očmi.

"Takatrat je imel ljubico — v tisti dobi namreč ko je delal rodoljubne pesmi, kakor smo jih delali vsi. Pozneje pa je seveda, kdo bi mu zameril, stopil v resno življenje in se je oženil bogato. Nekateri ljudje imajo srečo..."

"Kaj pa se je zgodilo z ljubico?" je vprašal Poljanec in vrtelo se mu je v glavi.

Gospod Valentin se je nasmehnil.

"Pravkar nama je prinesla drugo steklenico, in če se malo ostanete, gospod Poljanec, ji izprazniva skupaj."

Štefan Poljanec je zgrabil klobuk, pozdravil je, da sam ni vedel kako, šel je mimo prijazne, okrogle gospe skozi duri ter hitel po stopnjicah na ulice.

Bilo mu je, kakor da je bil ugledal v ogledalu svoj obraz, že napol spačen od smrti, rumen in zgrbljen. In Poljanec je spoznal v svojem sreč, zakaj je imel rad gospoda Valentina.

Pozno je že bilo, ulice so bile samotne. Štefan Poljanec pa se ni več obotavljal, stopil je v hišo z zagnanim oknom in je pozvonil.

"Jaz bi se ne vrtel rad v kolobarju!" je pomislil, ko je čakal pred durmi in slišal korake, ki so se bližali.

Vseh pripovedovalcev veliki mojster in učitelj, don Miguel Cervantes, je imel navado, da je prekinil povest natanko v tistem trenutku, ko je bila najbolj zanimiva. Človek drži knjigo z obema tresočima rokama, bere z bleščajočimi očmi, stisnjenimi ustnicami, namrščenimi obrvmi — toda glej, nenadoma je eeste konec; ko je človek najbolj hitel, se je zaletel z glavo ob steno. Povest je "kakor odrezana", pravi Cervantes; tam stojita srditi Biskajec in hrabri vitez iz Manche, stojita v sedlih, dvoje silnih mečev se bliska v solnce — le sekunda, kaj sekunda, le pol sekunde in odločena bo usoda življenja in slave najslavnejšega viteza. Toda meča se bliskata, bliskata se, poglavja pa je konec in Cervantes začne pripovedovati o stvarcih, o katerih ga nihče ni vprašal in ki bi sodile na vsako drugo mesto, le ne tja, kamor jih je bil iz gole hudobije postavil.

Ta mojstrova navada je dandanes jako razširjena. Iz mnogoterih vzrokov, deloma trgovske, deloma umetniške nature. Pripovedalec, ki je drugače dolgočasen, vzdrami s to finto zapsano zanimanje, ker ga s svojo umetnostjo ne more vzdramiti; pripovedalec, ki ni prebaval snovi ter se zapleta vanjo kakor v mrežo, skače od junaka do junaka, iz kraja v kraj in ne ve, kje bi prej šel; pripovedovalec, ki je nagajen bolj na praktično stran in ki "nadaluje" brez strahu pred grehom, mora biti zanimiv in ravna cesta ni zanimiva. Lahko pa se tudi zgodi in celo zgodilo se je, da je zgodba sama in njena umetniška ideja zahtevala mojstro vtrik; zgodilo se je, ampak slučaj se ne spominjam natanko.

Jaz ne maram te šege in se je nisem poslužil še nikoli. Tudi danes bi tega ne storil, če bi ne bil

naravnost prisiljen. Štefan Poljanec stoji pred durmi in posluša korake, ki se bližajo. Trenotek čisto gotovo ni tako zanimiv, da bi ga bilo treba še s posebno finto izluščiti iz okvira ter ga postaviti kot imeniten mejnik ob cesti te zgodbe. Tudi tisto, kar se bo vršilo, kadar se odpro duri pred tšefanom Poljancem, ni prav nič zanimivo in pomembno; narobe, tako vsakdanje je, da me je skoro sram pripovedovati. Ampak v tistem kratkem hipu, o je čakal Štefan Poljanec pred durmi, se je pripetilo nekaj tako posebnega, za to zgodbo tako odločilnega, da bi bilo brezvestno in škodljivo, če bi brez vseh nadaljnjih besed odprl duri ter sunil Poljanca v izbo.

Pripovedovalec, posebno slovenske, doleti časih nevedga, da se jim junak pod rokami izpremeni. Vezga je bil še najhujši falot, danes je spoštovan vredan angel; nenadoma, brez vzroka se je izvršila izprememba; pisatelj je bil spoznal po božjem razsvetljenju človeštva v lastno rezižo. Tudi govornica junakova se čudovito izpreminja; zdaj je njegov slog poganski, zdaj krščanski in nazadnje Bog vedi kakšen; če bi ne ječljali, ali če bi se ne pridušali, bi ga človek kmalu zgrešil in amenil. Prišla je velika nadloga nad pripovedovalce. Lepo življenje so živeli nekakj tepee, lump, krvolok, trdosrčen oče, lepa hčerka, krepek ljubimec, ljubezen, preprič, žalost, obup, junakstvo, sreča, "in tam se igra dvoje rdečeličnih vnukov in mati, s solzami radosti v očeh" — to so bile figure na semanjem gledališču in pripovedovalci, ki so živeli lepo življenje, so pušili v miru svojo pipo, držali so v spretni roki vrvice, da so se vrteli spodobno oblečeni polišinelci, in občinstvo je jokalo. Toda čas je raste in zmirom večji je bil; odgnil se je temni zastor in iz daljnih krajev je pošljalo solnce na naše poljane. Roka, ki je držala vrvice tako spretno, je polagoma

omahnila, spodobna obleka polišinelov je ogoljena in razcefrana; občinstvo pa se joka še zmirom. Ne več Krjavljev, ne Nandetov! Ne več; bili so in ni jih več; njih žalostne sence hodijo po svetu in tožijo z občinstvom vred in slone objokani! Živeli so nekoč, ljudje so bili od mesa in krvi in z nebeškim veseljem jih je gledal človek na semanjem odru. Toda roka je omahnila, umrli so polišinelci in duhovi hodijo po svetu. Da bi bili duhovi! Kje je njih glas, kje njih obraz? Mislil sem zmirom, da je duh vsaj za silo podoben telesu, kateremu je ubežal, ampak Nande niti zlodeju ni več podoben in Krjavelj se je izpremenil, da bi ga rodna mati ne spoznala. Krepko so stali nekoč, od prvega do zadnjega diha isti stari, ljubeznivi znanci, ki jih je srečal človek tolikokrat in ki jih je zmirom enako ljubil. Ali izpolnil se je čas, prišla je nadloga nad pripovedovalce in prišlo je pohujšanje. Krjavelj se je postaral in umrl, Jurčič mu je postavil lep spomenik na gomilo. Ne več polišinelov — ljudi, žive ljudi drži zdaj roka na vrvi; in to je sitno opravilo. Polišinel je bil bitje, ustvarjeno enkrat za vselej, natanko določeno, na veke, neizpremenljivo; na prsih je imel tablico, ki je vsakdo lahko razločno bral: "To je Krjavelj, ker preklinja!" — "To je Nande, plemeniti rokovnjač!" — "To je Karel Moor —" in "To Rinaldini!" Vsaka zamena je bila nemogoča. Človek pa ni polišinel, temveč tako neenostavno, muhasto zverženo bitje, da si ubogi semanjki direktorji niso vedeli pomagati z vrvice, ki jim je služila toliko rodovitnih let, ter so posegli po zadnjem obupnem sredstvu. Takrat je prišla v deželo psihologija akkor kuga in je razsajala tako neusmiljeno, da sem celo jaz, njen bolnik, z resničnimi solzami objokaval polišinelovo smrt. Kje ste vi vsi neusmiljeni očetje, krvavi spletkarji, kje ste čedonasti Marjetice? Sence so stopile na vaš blagoslovljeni oder.

(Dale)

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglas po dogovoru. Pri spremembi bivališta je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe.

Fr. Udovc, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4006 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Telefon Lawndale 8157.

Zmes.

Odbor za taktiko v delavskih zadevah v vojnem času je povabil governerje vseh držav, da pošljejo na konferenco v važnih zadevah industrije svoje zastopnike. Konferenca se vrši dne 30. septembra in 1. oktobra. Mr. Frankfurter, predsednik odbora, je obvestil governerja, da bo odslej v vseh pogodbah vladnih departamentov določba, ki izključuje otroško in kaznilniško delo. Dr. A. A. C. Summers, poljedelski, trgovski in industrijski komisar, je določil, da sprejme državne uradnike.

Predsednik Wilson je sprejel odbor za poameričanje tuzemcev, ki ga je imenoval mr. Lane, tajnik za notranje zadeve, da pripravi sredstva za poduk analfabetov in da se tuzjemci in njih potomci bolj poslužujejo angleščine v domačem krogu. V ta namen nameravajo ustanoviti šole, v katerih bodo učili čitanje, pisanje in računstvo, osnovne nauke angleške slovnice in elementarni poduk o državljanstvu, da se tuzjemci bolj seznanijo z republikansko formo vlade v Združenih državah.

Komisija, sestojeca iz Chester Hardinga, governerja panamskega prekopnega pasu, Frank Feilla, državnega pravdnika v prekopnem pasu, in polkovnika George F. Sandersa je pričela z zaslišanji, da dožene, kdo je odgovoren za volilne sleparije v Panami, ki so povzročile intervencijo Združenih držav, ko je predsednik odložil volitve s posebnim dekretom.

Stirideset holandskih ladij, ki nosijo do sto tisoč ton in so zasidrane v pristaniščih Holandske Vzhodne Indije, pripelje morda sladkor in drugo blago v Združene države. Če pripeljejo ladje blago v Združene države, jim bodo dovolili, da nalože blago, ki ga potrebujejo doma.

Modificiran odlok, ki ga je izdal mehiški predsednik Carranza z ozirom na oljni davek, je odvrnil krizo med mehiško vlado, zavezniki in Zedinjenimi državami. Carranza je že 12. avgusta ertal odlok, ki ga je bil izdal dne 31. julija radi nerazvitih oljnih zemljišč.

Kurivni upravitelj je izdal odredbo, s katero dovoljuje, da dobe tovarnarji, ki izdelujejo cement za nevojno relo, le 75 odstotkov premoaga od količine.

Na potu v Chicago je zračna eskadra, obstoječa iz desetih letal, ki napravi polet preko srednjezapadnih držav in ga konča v Chicagu.

Obiskovalci vojne razstave v Grant Parku bodo imeli priliko, da vidijo, kaj bi se zgodilo mestu, če bi bilo hkratu napadeno iz zračnih višav, z morja in na suhem.

Po programu prileti nad mesto tudi zračna ladja iz nekega vzhodnega mesta. Ladja bo veda oborožena. V parku bo tudi ameriška baterija in ameriški topničarji.

Poljska krona.

Nemčija in Avstrija nič kaj radi ne priznata, da imata kljub vsej zunanji slogi spore med seboj. Moralna sila centralnih držav se je izražala poglavitno v navidezni enotnosti Nemčije in Avstrije, in kadar se začne majati materialna sila na bojiščih, je razumljivo, da skušajo tembolj ljubosumno varovati dozdevno moralno moč. Ali vsi nesporazumi se vendar ne dajo meni nič tebi nič zatajiti. In da so med Avstrijo in Nemčijo nasprotja, je že davno znano.

Najti jih je v dveh smereh. Eno ima bolj neoficielen značaj. Avstrijski narodi "marajo" zveze z Nemčijo, ki ne pomeni v bistvu nič drugega, kakor da niso podložni le svojemu cesarju, ampak povrh še nemškemu kaiserju. V vladajoči politiki dualne monarhije ni prišlo to nasprotje do veljave, kajti tekom vojne se je zveza med Nemčijo in Avstrijo v vsakem oziru še bolj utrdila in avstrijskim narodom je bilo objavljen, da postane še tesnejša. Glavni vzrok te politike je popolna brezmoč uradne Avstrije, ki jo nemški diplomati dobro poznajo. Avstrijski cesar se mora enostavno vdati vsaki zahtevi gospoda Viljema, ker bi se brez nemškega protektorata vsa habsburška monarhija razletela na kose. Ta položaj zna kaiser izrabljati do skrajnosti in Karlu ne ostaja nič drugega kakor ubogati svojega "močnega zaveznika" v vseh rečeh, če noče riskirati, da splava vse njegovo cesarsko dostojanstvo po vodi.

Toda če se vprega vsaka avstrijska vlada pred kaiserjev voz, poganja protinemška politika tem močnejše korenine med narodi, in prav habsburško-hohenzollernska zveza je eden najmočnejših motivov revolucionarnega razpoloženja v Avstriji, ker vedo narodi, da je izpolnitev njihovih opravičenih želja v okvirju monarhije, nad katero drži nemško kaiserstvo svojo roko, nemogoče.

Drugo nasprotje med obema monarhijama je pa bolj oficijelna značaja in se tiče poglavitno interesov habsburške familje.

Karl prenaša Viljemovo nadvlado, ker jo mora, toda s tem ni rečeno, da jo premeša rad. Tudi njemu se sanja o tem, da bi bil velik vladar, kar pa ne more biti, dokler je igrača v kaiserjevih rokah. Tudi on je podedoval hrepenenje habsburške dinastije, ki je bila nekoč najmočnejša v Evropi in bi zopet rada dosegla stari sijaj, četudi na drugi strani kakor v preteklosti. Proti Balkanu in proti vzhodu so bile že davno obrnjene njene oči. In ko je sporazumno s Hohenzollerni izvala sedanjo vojno, je upala, da si bosta obe dinastiji delili plen.

Toda v dosedanjem poteku jo je nade prevzela na vseh koncih in krajih. Ogromen rop se je izvršil na evropskem vzhodu, toda kar se je dalo pograbitvi je vse pograbilo Nemčija, ki obenem izteza krepilje dalje preko vse Rusije proti Pacifičnem oceanu. Avstrija je dobila nezmaten kosček Rumunije, s čimer je bila ta dežela sicer okradena, ali ne da bi se s tem povečala moč dualne monarhije in habsburške dinastije.

Monarhi znajo gledati na ta svet le z današnjimi očmi. Ogromne izpremembe, ki se pripravljajo v tekoči krvavi zgodovini in ki podajo življenju človeštva popolnoma nov pomen, so jim neznae in nerazumljive. Bilo bi tudi povsem neproduktivno, če bi se kdo s predavanji in dokazi trudil, da jim dopove, kaj pomeni in kaj zahteva drameči se demokratični duh.

Z monarhističnega stališča je umevno, da vidi gospod Karl tem večje padanje svojega ugleda in svoje sile, čim bolj se množi hohenzollernska moč. Da bi se grozeča razlika kolikor toliko izravnala, želi Habsburžan tudi povišanje svojega trona in ustvarjenje vpliva, katerega sedaj nima.

Avstrijski astrologi so čitali izpolnitev teh želja na poljskem nebu. Bilo je nekoliko argumentov, na katere se je moglo opirati habsburško upanje. Začetkom vojne so Poljaki smatrali Rusijo za svojo najnevarnejšo sovražnico. Sami niso imeli toliko moči, da bi se bili postavili zoper vse svoje nasprotnike; niti za revolucijo zoper carizem ni zadostovala njih lastna moč. Storili so torej, kar se jim je v sili zdelo, če že ne pozitivno najboljšo, pa vsaj najmanjše zlo. Postavili so se na stran centralnih sil, da bi z njih pomočjo osvobodili za enkrat vsaj rusko Poljsko. Nemčija in Avstrija sta bili radodarni z lepimi besedami, iz katerih so optimisti med Poljaki črpali celo upanje, da dobi obnovljena Poljska od Hohenzollernov in Habs-

Iz Stockholma poročajo: Nemški agentje v Stockholmu govorijo, da so Nemci zapustili Moskvo, ne zato, da bi se bali, pač pa zato, ker so prepričani, da pade boljševiška vlada v najkrajšem času. Po mnenju teh agentov nasledijo boljševike vlada socialnih revolucionarjev pod vodstvom Černova, ki bo menda takoj sklical ustavodajno skupščino in Nemčija jo bo priznala. V Petrogradu vlada najhujši terorizem. Od začetka avgusta je bilo tam aretiranih najmanj 30,000 oseb, med katerimi je veliko število armadnih častnikov in državljani iz srednjih slojev.

Iz Amsterdam poročajo: Boljševiško glasilo "Pravda" piše — kakor javljajo iz Berlina — da bo sovjetska vlada prisiljena napovedati vojno ententi. Sovjetski uradniki so izdali apel na ljudstvo, povdarjajoči, da je sovjetska republika v nevarnosti. Vlada se je odločila preseliti svoj sedež v Kronštad.

Iz Moskve poročajo, da je sovjetska vlada preselila svojo novčarno iz Nižninovgoroda v Jekaterinograd.

Iz Madrida poročajo: List "Liberal" piše, da se v par dneh pričakuje smrt bolgarskega kralja Ferdinanda in proglašenje bolgarske republike.

buržanov njih poljske dežele kot plačilo za pomoč zoper Rusijo.

Velik del poljskih prostovoljcev se je postavil pod avstrijsko poveljstvo. V Galiciji so dala sokolska društva in druge organizacije na tisoče in tisoče mož za legije, ki so se bojevale pod avstrijskim vodstvom. Tako je nastala legenda o Avstriji kot osvoboditeljici Poljakov in na temelju te legende so Habsburžani gradili svoje upe.

S temi špekulacijami se pa nikakor niso vjemali Viljemovi računi. Njegov načrt je bil hohenzollernski svetovni imperij, ne pa povišanje Habsburžanov, ki so morali boljbolj postajati njegovi vazali, da se morejo uresničiti njegovi nameni.

Tako je nastal nemško-avstrijski spor zaradi Poljske. Nemška vlada je na svoj način utišala glasove o njem; za enkrat ji je zadostovalo, da se o konfliktu ne govori in da ostane svetu kolikor mogoče prikrit, kajti da ne more Avstrija tekom vojne storiti ničesar brez nemškega dovoljenja, je bila gotova reč. Medtem je prišel poraz ruske armade, okupacija Poljske, nemška vojska administracija, in Avstrija je morala molčati.

Naposled je bil sklenjen brest-litovski mir. Velik del najsmelejših kaiserjevih sanj je bil vsaj začasno uresničen. Obenem pa je bila tudi oficijelna Avstrija razočarana. Nemčiji vse, njej pa nič. In medtem so se avstrijske notranje razmere slabšale od dne do dne. Rebelni duh postaja močnejši in močnejši. Vlade se menjajo, nobena pa ne more rešiti problemov na cesarjevo zadovoljstvo.

Absolutno nerazumevala duha narodov in demokracije misli dinastija, da more potolažiti revolucionarni gnev, če se ji posreči "pokazati ljudstvu uspeh". Po njenih računih in po kalkulacijah nesposobnih kronskih svetovalec bi moralo ljudstvo smatrati za velikansko pridobitev, če bi se razširil obseg monarhije in povečala "slava" dinastije. Ubogim na duhu ne morete zameriti, da ne razumejo stvari bolje.

Poljska bi pomagala Karlu iz zadrege. Porodila se je "velika ideja", da pridruži Habsburžan svojim kronam še poljsko. Premeteni avstrijski avguri, katerih obzorje se nikdar ni normalno razširilo, so si pa domisljali, da bi mogli z enim udarcem ubiti dve muhi: S poljskim vprašanjem so hoteli spojiti češko, misleči, da odpravijo s tem nevarno češko opozicijo. Formula je bila enostavna in njeno že od drugih prilik znano ime je bilo "triazem". Namesto iz dveh držav, kakor doslej, naj bi habsburška monarhija zaprejš obstajala iz treh: iz Avstrije, Ogrske in Poljsko-Česke, ki bi nastala s tem, da bi se češke dežele pridružile poljskemu kraljestvu — seveda pod Karlovim žezlom.

Da ne bi Čehi sprejeli take rešitve svojega vprašanja, da niso bili Poljaki nikdar vprašani, kako jim ugaja ta načrt, so druge reči. S stališča habsburških interesov se je plen zdel čisto fin.

Kajzer Viljem je pa, kolikor je spoznal iz poročil, prihajajočih na eni strani iz Švice preko Pariza, na drugi preko Holandije, napravil debel križ čez te načrte.

Pred kratkim sta se Viljem in Karl zopet sešla v nemškem armadnem glavnem stanu. Uradnega poročila o tej konferenci sicer ni, ali vesti, da se je obravnavalo poljsko vprašanje — četudi ne samo to — so nadvse verjetne. Po teh vesteh je Viljem kratkotalno odbil Karlovo željo po kronanju za poljskega kralja, privolil je pa, da se posadi habsburški nadvojvoda na poljski tron. Ali ta monarh ne bi bil nič drugega kot senca in realna moč Habsburžanov se ne poveča s tem niti za dleko. Zakaj Viljem pridruži nemškemu vplivu reči, ki so veliko važnejše od osebe, ki sedi na tronu; poljska armada naj dobi nemške oficirje in Nemčiji naj ostane kontrola nad poljsko trgovino in poljskimi gospodarskimi razmerami sploh.

Kaj naj pri tem ostane Poljakom? Pravica, da se smejo imenovati Poljaki. Da bi se tej Poljski vsaj pridružili poljski kralji, ki so pod prusko in avstrijsko vlado, o tem seveda ni govora. In če bi se načrt uresničil, bi prišli Poljaki z dežja pod kap, kajti pod nemško nadvlado bi kmalu spoznali, da so hohenzollernski škorpioni še nekoliko hujši od romanovskih bičev.

Zaradi tekoče zgodovine je treba zaznamovati vse take reči; ali v sedanjih časih zida zgodovina hitro, pa tudi ruši hitro. In čas, ko bodo vse hohenzollernsko-habsburške kombinacije v razvalinah, ni več daleč.

Iz Amsterdam poročajo: Nemški listi poročajo, — sklicevaje se na brzojavko iz Petrograda, — da se čete Čehoslovakov okupirale železniško križišče Šandrinsek med Jekaterinogradom in Kurganom vzhodno od Uralskih gor. Uradniki krajevne sovjetske vlade so bili usmerjeni po okupaciji mesta. Dalje javljajo iz Berlina na podlagi uradne brzojavke iz Vologde, da so se zavezniške čete na arhangeljski fronti umaknile pred ognjem boljševiške artilerije. Sovjetske čete so razstrelile Bajkalski predor transsibirske železnice.

Iz Vladivostoka poročajo: Tukajanje delavske organizacije so zahtevale vsled zapora krajevnih sovjetskih voditeljev. Delavci tudi zahtevajo, da mora biti general Horvat, protiboljševiški voditelj, pregnan iz Sibirijske.

Iz Madrida poročajo: Nemška vlada je poslala odgovor na zadnjo špansko noto, toda vsebina še ni znana. Dobro informirani listi pišejo, da je Španija zagrozila Nemčiji, da zaseže za vsako torpedirano ladjo po eno izmed ladij, ki so internirane v španskih lukah. Španskemu časopisu, ki je bilo doslej vedno bolj boječe napram Nemčiji, je zdaj naenkrat zrasel pogum in grozi, da bo Španska potrpekla le do gotove meje in nič več ne.

Skromnost in neskromnost.

Malokaj je tako zopernega v sedanjih družbi, kakor sladke pridige o skromnosti, o tej čednosti, ki ni nikakršna čednost, ampak vnebovpijoča neumnost. Učitelj tega pušavniškega nauka je na kupe, a najznamenitejšje je njihovo domišljanje, da so vzvišeni nad nami neskromnimi, poželjivimi ljudmi.

Med njimi je ena vrsta, ki jo je zelo lahko razumeti. Kdor ima mnogo, pa vidi okrog sebe cele čete takih, ki nimajo nič, govori s svojega stališča povsem pametno, če pridiga drugim skromnost. On se namreč boji, da pojde njih nezadovoljnost na njegov račun. Deliti pa vendar noče; kajti on ljubi svojega bližnjega tako iz dna duše in iz vsega svojega srea, da mu ne bi hotel za nič na svetu nastavljati pasti in izkušnjav na tisti poti, ki drži iz revščine in bede te solzne doline naravnost v nebesa. Rajši ostane sam v nevarnosti, da bo do konca večnosti izkušal vse pekelske muke tam, kjer je jok in škripanje z zobmi.

Nam sicer ne gre za delitev, ki roji še vedno po glavi takim učinkom, kakršni se zbirajo okrog "Ave Marije". Že zato ne, ker bi morali, če bi se vse, prav vse delilo, prevzeti tudi delež tiste modrosti, ki jo imajo gospodje v svojih glavah. Te dobrote si pa ne želimo. Razum tega tudi ne mara, da bi nas izključila socialistična Internacionala, ki bi morala to storiti če bi bili res za delitev.

Pač pa smo za boljše življenje vseh ljudi, in v tem oziru je naša poželjivost res velikanska. A naša neskromnost popolnoma soglašja s socializmom. Ta namreč ni nauk skromnosti, temveč nauk zahtev, ne le nauk boljših plač in boljše hrane, ampak nauk vseh užitkov koristi in lepote.

Če je razumljivo, da odobravajo kapitalisti evangelij skromnosti, dasi je tudi z njihovega stališča neumen, ker jih socializem nikakor ne misli spraviti na beraško palico in obsoditi na post ob kruhu in vodi, je že nekoliko težje razumeti, da pridigajo to askezo tudi drugi ljudje, ki včasih navidezno, včas pa tudi res nimajo enakih interesov z zastopniki kapitalizma.

Včas — pravimo — je to le navidezno. apitalizem ima mnogo služabnikov, ki ne nosijo njegove livrje. Nekateri na primer pripovedujejo, za služijo Bogu; in ker ne prihaja ljubi Bog več na zemljo, kakor v starih dobrih časih očaka Abrahama in čarodejca Mojzesa, je njegovo ime izvrstno zagrinjalo. Nihče se ne boji, da stopi nebeški oče nenadoma na leco, pa zagrmí pridigarju vprčo zbrane pobožne občine in obraz: "Lažeš se! Rockefellerju služíš, ki ti je dal sežidat cerkev!" Sklicevanje na Boga je dandanes popolnoma varen posel.

Ampak tudi ljudje, ki res ne stoji v službi kapitalizma, nas včas osrečujejo s svojimi slavospevi o blaženosti skromnega, z razmerami zadovoljnega življenja. Oni so izvrstni dokazi, da bi bil socializem res v velikanski zmoti, če bi učil, da so vsi ljudje enaki, ali pa zahteval, da naj bodo enaki. Hvalabogu, socializem tega ne uči in tudi te zahteve nima v svojem programu. Za njih tolažbo jim pa lahko povemo, da se tudi njim ni treba bati socializma. Če zmaga, pa bodo oni hoteli živeti od samih korenin in kobilic in prebivati v votlih deblih, jim tudi ne bo branil. Ampak njihovi potomeci najbrž ne bodo podedovali takih blaženih lastnosti v devetem kolenu; če bodo videli, kako bogat in lep je ta svet, bodo najbrže posegli po svojem deležu.

Nekateri preroki skromnosti prihajajo do svojega nauka iz napačnega opazovanja in na njem utemeljenega napačnega mišljenja. Ves svet je poln bojev. To vidijo. Najhujši boji imajo materialno podlago. To tudi se vidijo. Tukaj se pa ustavi njih opazovanje, in na mesto njega prihaja špekulacija. "Če bi ljudje opustili poželjivost," si mislijo, "pa bi izginili boji. Ljudje naj ne zahtevajo več, kakor imajo, pa bo mir na zemlji in božičnemu angelju ne bo treba vsako leto brez uspeha trobiti svoje pesmi."

Navadno so taki ljudje pravoverni in zato bi jim bilo treba priporočiti, da naj se pomenijo s svojim Bogom. Zakaj pa ni ustvaril človeka s pušavniškimi nago-

ni? Zakaj mu ni vsadil skromnosti v srce? Zakaj mu je dal sposobnosti, da neprenehoma preustvarja njegovo zemljo in izlede od dne do dne nova bogastva in odkriva vsak čas nove sile? Neskromnost in poželjenje označuje vendar vso zgodovino človeštva od tiste davne dobe, ko se je ločilo od opičjega rodu in nastopilo svojo samostojno pot nezadržano napredka.

Neskromnost je neločljivo spojena z razvojnimi zakonomi samim. Skoraj bi se moralo reči, da je neskromnost njegova vsebina. Iz skromnosti izvira, da naj bi divjak ne eželel nič drugega, kakor da ostane divjak. Zadovoljen naj bo s tem, da je divjak, da nima drugega orodja, kakor kamen, ki ga kje pobere, da hodi nag po svetu, da je poln golazni, blata, parasitov, da je neveden in praznoveren in da je vse njegovo življenje, brez varnosti, brez znanja, brez cilja, igrača njemu neznanih in od njega neobvladanih sil, igrača slučajev.

Logična posledica nauka o skromnosti bi bila ta, da se vrnimo v divjaštvo. In tisti narobe reformatorji, ki so zahtevali, da naj ljudje zapuste mesta in vasi in gredo zopet v gozdove, so bili vsaj dosledni.

Ampak tudi doslednost ni nič vredna, če je njen prvi vir nezmišelnost. Stremljenje po boljšem in lepšem je gonilna sila napredka in taka sila je naravna. Kakor teža se tudi ona ne more uničiti. In kakor se morajo po zakonu teže sukati svetovi, tako mora človeštvo po zakonu poželjenja napredovati.

Socializem je značilno poglavje tega napredka in zato jima nič opraviti s skromnostjo. Zahteva po boljšem mu daje moč, in cilj, ki je lepši in boljši od sedanjosti, mu daje pomen. Socialisti nismo zato, da bi svet postal ogromen kloster, ampak da se napravi iz te zemlje najkrasnejši vrt, ki ga morejo narediti združene sile človeštva za užitek in za radost vsega človeštva.

Kadar bodo človeške sile združene v socializmu, se bo šele prav pokazalo, kakšna velikanska stvarjajoča moč tiči v človeškem stremljenju, kako božanska je njegova sposobnost v proizvajanju in uživanju.

Blažena bodi neskromnost, ki je privela človeka iz teme do jutra in ga povede nadalje do popolnega, solčnega dneva!

Newyorški dnevnik "The Sun" je prinesel sledečo vest: "Agenti justičnega departamenta so obiskali pisarniške prostore "Narodnega lista", hrvatskega lista, ki ga izdaja Frank Zotti v Worldovem slopju, in se pregledali tam knjige in papirje. Zottija je izpraševal Charles A. De Woody, šef newyorškega preiskovalnega biroja justičnega departamenta. Šef De Woody ni hotel povedati, kaj je odkril preiskava v izdajateljevih zapiskih ali o Zottiju samem. Arthur Cacher, 430 Edoinsedesteste cesta, Brooklyn, pisar v Zottijevi pisarni, je aretiran od srede. Govori se, da je član zarote, ki hoče pripraviti nanovačene ljudi iz Camp Dix do dezertacije."

Mijo Trčak, o katerem govorijo, da je potovalni zastopnik "Narodnega lista", je bil aretiran v četrtki v Akronu, Ohio. Odvedli so ga v Cleveland in priporočili, da ga internirajo. Trčak je bil obtožen, da je širil nelojalno propagando med Hrvatji, Čeho-Slovaki in Jugoslavo. Njegov dom je bil v Chicagu. O nje Avstrije."

Iz Louisville, Ky., poročajo: Trgovci s premogom so dobili nalogo, da ne smejo prodajati premoga ljudem, ki lahko dobe lesa za kurjavo. Odredba je bila izdana zato, da se prihrani premog.

V Indiani so proizdeirali meseca julija t. l. \$2,832,267 ton premoga. Največ premoga so do sedaj proizdeirali v Indiani meseca junija, ko je produktija dosegla 2,546,452 ton premoga.

Iz Philadelphije poročajo: Pet jutranjih dnevnikov je podražilo nedeljsko izdajo od 5 na 7 centov. Izdajatelj listov navajajo kot vzrok pomnožene produktivne stroške in podražitev papirja.

Konferenca socialistične stranke in delo njene eksekutive.

Po stari eksekutivi slovesno proglašena in od strani članstva željno pričakovana strankina konferenca se je začela in končala 12. avgusta t. l. v Chicagi. Že par dni pred njo in par dni za njo je imela svoje seje nova eksekutiva. Sestanek konference se je vršil v smislu novih pravil, ki predpisujejo, da se vrše od časa do časa konference strankinih funkcionarjev, za katere se smatrajo tajniki državnih organizacij, 15 članov eksekutive, tajniki mladinske organizacije in zastopstva narodnih frakcij.

Kakor je bilo svoječasno objavljeno v "Proletarcu", je stara eksekutiva odredila in posvetila ta sestanek izrecno namenu, da revidira in sprejme novo stališče z ozirom na vojno. To je smatrala stara eksekutiva za potrebno, da pomiri v stranki razburjene duhove, ki so se zadnje čase začeli vse bolj in bolj oglašati z zahtevami, da se to zgodi. Z drugimi besedami: eksekutiva je priznala akutno krizo, v katero je stranka zabredla s st. lousiško resolucijo in katero naj napovedana konferenca odstrani. Ta korak stare eksekutive ni bil brez uspeha. Članstvo se je vsled izdanega proglasa pomirilo in strpno čakalo na napovedani sestanek, ki naj poda eni in drugi struji jasno stališče. Toda merodajni krogi so kmalu spoznali, da ni bila napovedana konferenca nič drugega kakor prazna objava, kajti taka konferenca po pravih splošnih načelih, njenih proglasov in resolucij. Vse to je namreč izključeno podrejeno članom eksekutive. Iz vsega tega se da torej sklepati, da je stara eksekutiva z napovedjo konference hotela rešiti samo sebe odgovornosti za posledice, ki bi nastale iz situacije, in nič drugega.

Toda do tukaj se tiče to samo manevra, ki ga

je izvršila stara eksekutiva napram članstvu, medtem ko nas sedaj bolj zanima vedeti, kaj je storila z ozirom na to perečo vprašanje nova eksekutiva. Da ni bila konferenca kompetentna reševati to vprašanje, vemo. Poglejmo sedaj, kaj je storila nova eksekutiva, ki je bila zato kompetentna.

Po novi obliki sestoji eksekutiva iz petnajstih članov, katere izvliki članstvo v petih okrajih Združenih držav. Vsak okraj izvliki tri člane, skupaj torej 15 članov. Namen te preuredbe je bil, da dobi članstvo proporcionalno zastopstvo v eksekutivi. Vzliče temu je bilo navzočih le devet članov; komaj kvorum. Iz kratke formalne razprave, ki jo je sprožil en član manjšinskega nazora, kaj, ko je bila naznanjena seja sklepna, je bilo razvidno, da vlada glede na vojno stališče dvoje mnenje. To seveda ne pomeni, da je vladalo pri večini enotno mnenje, kajti tudi med njo samo so obstajale manjše ali večje razlike v detaljih. Daljše razprave so dokazale, da je bilo izmed devetih članov sedem trdovratno zato, da se o vojnem stališču sploh ne govori, medtem ko sta dva člana vztrajala pri tem, da je treba, preden se začne z drugimi zadevami, vedeti, kakšno stališče bo imela v bodoče stranka z ozirom na vojno, ker so razni protesti dokazali, da ni dosedanje stališče več uporabno. S tega stališča — tako mnenje sta zastopala ta dva — bo šele mogoče prirediti druge glase za kampanjo in drugo. Toda manjšina ni dosegla zaželenega uspeha in predlog enega člana večine, da gre odbor takoj na delo za prireditve načrta platforme za jesensko kampanjo, je bil sprejet, nakar sta se člana, zastopajoča manjšinsko mnenje, odstranila s seje.

Za podlago kampanjski platformi je bilo

predloženo nato stališče medzaveznških socialistov, sprejeto na konferenci v Londonu 1918, katero naj se prikroji tako, da bi ustrezalo političnim razmeram Amerike. To je sprejela večina brez vsakega ugovora.

Načrt, dasi je bil pozneje v marsičem spreminjen, podaja vendar barvo, kakor da priznava stranka sedaj vojno kot faktor, s katerim je treba računati, če se hoče, da bo imela stranka vpliv na mirovne pogoje, obsežene v izjavi medzaveznških socialistov. Morda je eksekutiva pod plaščem te izjave izvršila tisto retirado, ki bi bila sicer lahko poniževalna. Morda! Tako bi človek, ki je čital izjavo medzaveznških socialistov in soglašanje ameriške socialistične stranke, sklepal. Toda vzliče temu je prevladnost na mestu.

V platformi, ki jo je sprejela večina eksekutive z ozirom na odstavek, ki se nanaša na to soglašanje, se glasi, da se ameriška socialistična stranka, — kar se tiče mirovnih pogojev, — v splošnem strinja s proglasom medzaveznških socialistov na konferenci v Londonu 1918," itd. V splošnem torej! Ta splošnost pa se lahko tolmači, ako se hoče, na več načinov in lahko tudi tako, da je ameriška socialistična stranka pač za vse to, kar se v splošnem naveda v izjavi, s pridržkom, da se odreka priznavati vojno kot nosilnico tega, kar je navedeno v izjavi — predpostavljeno seveda, če se socialisti zato aktivno zanimajo. Izjava medzaveznških socialistov je dokument za akcijo, za delo, oin ne samo evangelij. To so člani eksekutive gotovo vedeli. Da li prevzame socialistična stranka z osvojitvijo te izjave tudi akcijo, ki je v zvezi z izjavo, se mi zdi, je ostalo nejasno. Po platformi za jesensko kampanjo, kjer je ta izjava vključena, bi človek sklepal,

da prevzame vse; toda vzliče temu se vsiljujejo človeku dvomi: ali se v tem, ko izjavlja stranka, da "splošno soglašajo" z izjavo medzaveznških socialistov, ne skrivajo kakšni postranski politični nameni, in ali ne pomeni ta "splošnost" lahko izjemo za aktivnost, o kateri molči, da ji je na ta način lažje kazati dvojno lice; to je, da se po eni strani kaže, kakor da je s tem st. lousiško stališče odpravljen, po drugi strani pa da zavzema še znanprej negativno stališče.

Če se stranka odreka pozitivnemu delu, ki je v zvezi z omenjeno izjavo, tedaj je jasno, da želi ustrediti eni in drugi struji ne z načelnega stališča, ampak ker to zahtevajo interesi politične kampanje v jeseni. To stališče pa ne more zadovoljiti ne tistih, ki so soglašali s st. lousiško resolucijo, niti onih, ki so bili proti njej od začetka. V interesu načel — in ne v interesu kakšne jesenske kampanje — je torej pričakovati od stranke, da pojasni članstvo, ali vključuje v izjavo medzaveznških socialistov tudi aktivno delo, kakor ga razumejo socialisti, ki so sprejeli in podpisali na konferenci v Londonu ta dokument. Ako ne poda stranka tega pojasnila, tedaj lahko smatra vsak član vojno vprašanje za privatno zadevo posameznika, o kateri nima stranka nobenega pravnega reza. To pa pomeni nadaljevanje in pomnožitev moralne krize, v kateri se stranka nahaja. Ako se hoče stranka rešiti te krize, tedaj mora njeno vodstvo podati članstvu, ko pride zadeva na splošno glasovanje, ako sploh pride, jasno in odkrito besedo, kako naj se tolmači "splošno soglašanje" z izjavo medzaveznških socialistov. Posebno važno bo to za slovensko in srbsko sekcijo, ki inata glede tega stališča pri stranki svoje ugovore.

Drskar.

Socializem v teoriji in praksi.

Svetovna vojna, ki je sama na sebi največja kriza narodov, je morala povzročiti krize, tudi v institucijah in organizacijah narodov, in povzročila je je tudi v socialistični Internationali in v njenih posameznih delih.

Nobenega razloga ni, da bi se socialist veselil zaradi tega pojava; ali prav tako je bilo tudi precej nepotrebno tisto gniljivo tarnanje, ki je tupatam kar obupovalo nad socializmom in nad bodočnostjo delavskega razreda. Tako obupavanje je enostavno smešno vpricho dejstev, ki kažejo z največjo jasnostjo, da se razvija človeška družba res v smeri socializma. Da pa prihaja na svoji poti tudi socializem v krize, je naravna posledica dejstva, da so njegovi nositelji in predstavniki ljudje. Kakor tega, tako se je pa treba zavdati tudi dejstva, da so v splošnem vsi ljudje zmeseni iz enega testa. Bili bi zelo nesrečna samoprevara, če bi si hoteli sugerirati, da so na strani kapitalističnega razreda in srednjih slojev same napake, na strani delavstva pa same čednosti. A kdor bi pričakoval, da ne bo v slučaju takega velikanskega in presenetljivega preobrata, kakršnega pomeni svetovna vojna, ravno med socialisti nobenih nespornostimov in sporov, bi bil moral smatrati Internacionalo za cerkev s kakšnim nezmotljivim papežem na čelu, ali pa še bolj socialistično stranko sestojajo iz samih nezmotljivih papežev. In kdor se ustraši vsakega socialističnega neuspeha in poraza tako, da kar obupava nad končno zmago socializma, se ni nikdar poglubil v njegovo bistvo in ima napačne pojme o boju sploh.

Če hočemo, da naj ima socializem od sedanjih veljanskih dogodkov čim večjo korist, je predvsem treba, da se učimo iz izkušenj ki jih daje doba. Socializem ima še mnogo dela in mnogo bojev pred sabo in pri tem bo zelo potreboval nauke, ki jih more črpati iz praktičnega spoznanja.

Največji izmed vseh eksperimentov je socializem naredil na Ruskem in zato se bo tam lahko največ učil. Že naprej pa moramo omeniti, da bodo njegovi ondodni nauki najbrže v prvi vrsti negativni; to se pravi: Spoznali bomo, katere metode ne vodijo do uspeha in kakšnih napak se je treba varovati.

Razume se, da je vsaka zaključna sodba o Rusiji danes nemogoča, ker nima v daljavi nihče jasnega pregleda — ne kar se tiče ondodnega splošnega položaja, ne kar se tiče posameznih dogodkov. Naglašali smo že večkrat, da je bore malo poročil iz Rusije in o Rusiji zanesljivih. Tisočera protislovja v brzojavah, ki jih vsak misli, čitatelj lahko opazuje, dokazujejo, da je tako. Videti je sicer prav lepo, če piše kdo o ruskih razmerah tako avtoritativno, kakor da so mu znane vse podrobnosti in kakor da je vsak dvom o njegovem znanju izključen. Toda ta samozvest ne koristi nič, ako nima dovoljne podlage. Te pa ne more imeti nihče, ako ne živi trajno v Rusiji, kjer bi mogel dannadan direktno opazovati naglo se menjajoče dogodke, in še tedaj je dvomljivo, če bi si mogel vsled pomanjkljivosti dobrih zvez v ogromni državi in vpricho strankarskih nasprotij, ki barvajo tudi domača poročila, napraviti popolnoma jasno sliko.

Difinitivna sodba mora biti na vsak način prepuščena bodočnosti, in nobena sramota ne bo, če bo kdo po poznejših boljših poročilih moral izpremeniti svoje mnenje. Za sedaj je mogoče le bolj ugotoviti, zanašanje se na to, kar se da iz morja brzojavov in drugih vesti pobrati iz rešeta, če se vse kolikor mogoče resno in pazno preseje.

Rusija je doživela največjo revolucijo, kar jih pozna svetovna zgodovina, in nobenega dvoma ni, da je bila ta revolucija absolutno potrebna. Predvsem je bila potrebna, ker je bila neizogibna. Potreba ne ustvarja toliko naša volja, kolikor razmere. In razmere so gnale Rusijo tako nevdržljivo v revolucijo, kakor žene sila teže plaz v dolino. Etično je bila revolucija potrebna,

ker je bila stara Rusija nesposobna za življenje in razvoj in se je mogla preporoditi le v oguju revolucije. Da ni mogel biti ta prevrat drugačen kakor krvav, so pa zopet povzročile razmere. Zelo lepo bi bilo, če bi se to, kar je zastarelo in preživelo, prostovoljno in mirno umaknilo novemu in bi to, kar je za življenje sposobno, enako mirno stopilo na njegovo mesto. Ampak zgodovina človeštva se ne vrši tako, kakor se izmenjujejo straže ob določenih urah, temveč je neprekinjena vrsta bojev, ki ne morejo biti drugačni kakor krvavi in včasih grozni, dokler ne stoji ves svet na taki podlagi, na kateri bi mogli odločevati idejni boji samo brez brutalne sile.

Ko je bila revolucija gotova s svojim prvim delom, z odstranitvijo carizma, so se pričeli boji v njenih lastnih vrstah. Konservativni elementi so se hoteli zadovoljiti z izpremembo vlade; najkonservativnejši med njimi niso želeli niti difinitivne odstranitve monarhije, ampak so hoteli le na mesto enega carja postaviti drugega, ki bi bil po njihovem mnenju misleč na usodo svojega prehodnika "konstitucionalno" vladal.

V resnici ne bi bilo s tem nič pridobljeno, ker ni življenje držav in narodov odvisno od posameznih oseb, temveč od sistemov. Elementi, ki so hoteli, da bi ostalo večalmanj vse pri starem in ki so deloma hoteli vzdržati celo imperialistične cilje, so bili kmalu odstranjeni. Vodstvo državnih poslov so dobili socialisti v roke, dasi je bila meščanskim elementom kot manjšini priznana beseda.

Ni pa trajalo dolgo, da je nastal boj v socialističnih vrstah samih. To ni bil boj za načela, ampak za taktiko. Da se imenuje v Rusiji marsikdo socialist, ki nima socialističnih ciljev, ni velikega pomena; to se najde tudi drugod. Glavni boji se ne odigravajo na tej črti, ampak med radikalnim nazorom boljševikov in zmernim drugih socialistov. Obema strujama je socializem končni cilj; toda medtem ko se boljševikom mudi, mislijo drugi, da je prevladnost bolj potrebna od naglice. Po nazorih boljševikov niso splošne razmere v deželi tako važne kakor odločna, nekompromisna volja voditeljev; ne more se čakati, da postanejo mase socialistične, ampak dovolj je, da je stranka, ki ima administracijo v rokah taka in da je dovolj enotna, ker potegne tedaj lahko mase za seboj. Nasprotniki pa mislijo, da ne more socializem zmagati z nezrelo maso in da ne vodi taka metoda v socializem, temveč v anarhijo.

O poštenih namenih boljševikov ne dvomi. Zdi se pa, da so se s svojo taktiko zelo zaračunali, kajti kolikor je mogoče presoditi položaj v Rusiji, je sedanjí način ondodnega političnega, gospodarskega in kulturnega življenja vsemu bolj podoben, kakor socializmu.

Če odbijemo vse, kar se lahko smatra za izmišljeno ali za pretrirano, ostane vendar slika, ki ne dela radostnega stika. Seveda bi bilo krivično zahtevati od boljševikov, da bi približno tekom pol leta napravili iz Rusije vzorno deželo. Druge revolucije, ki niso segale tako v globoko razmer, so zahtevale mnogo več časa, preden je življenje postalo normalno. In če bi vladala na Ruskem katerakoli druga stranka namesto boljševikov, bi bilo v deželi tudi dovolj nereda. Toda zdi se, da so boljševiki, sklicujoči se na demokratično načelo, izročili preveč reči nespošnim rokam, le zato, ker se izdajajo lastniki teh rok za njihove pristaše, in da so s tem omogočili stanje, ki je v marsikaterem oziru res podobno anarhističnemu, medtem ko se nič ne ozirajo na demokratično načelo, kjer morejo le z brahialno silo izvesti svoje načrte.

Kar je pri eksperimentu, ki ga izvajajo boljševiki z Rusijo, doživelo največji polom, je menda teorija o uspešnosti mas brez obzira na njih kvalifikacijo.

Gotovo je, da ne more socializem nikjer na svetu zmagati brez mase. Ampak medtem ko so

po boljševiških nazorih mase le pomožne čete, izvršujoče načrte socialističnih voditeljev in socialističnih organizacij, so po našem mnenju te mase šele tedaj sposobne za resnično socialistično delo, kadar so same socialistične. Socializma ne more uresničiti socialistična manjšina med večalmanj nezavedno maso, ampak le resnična socialistična večina.

Boljševiki imenujejo rusko republiko socialistično. Ta naslov se nam pa zdi zelo neopravičen, ker ne moremo spoznati, kaj je v Leninovi državi pravzaprav socialistično razum njenih vladarjev. V svojih ofieielnih spisih govore boljševiki radi o republiku in vladi revnih delavcev in kmetov. Prav to je zelo značilno za napako v njihovih pojmih. "Revni delavci in kmetje" niso nobeno potrdilo socializma. Vpraša se, koliko je med temi "revnimi delavci in kmeti" socialistov; če jih ni dovolj, tedaj ni pričakovati, da bodo delali socialistično, ampak nadvse je verjetno, da bodo ravnali ravno narobe. Slovenski, hrvaški, nemški kmetje so bili včasih tudi revolucionarji; nikomur pa menda ne pride na misel, da so bili njih imenu socialistični. In tako je pač tudi z "revnimi ruskimi kmeti," katerim ni mogel noben svetli duh čez noč vdihniti socialističnega znanja, ampak postopajo po svojih instinktivnih nagonih in po tem, kar se jim zdi, da jim je koristno, četudi v resnici ni.

Zameriti ne more nihče boljševikom, da niso socialistično rešili agrarnega vprašanja. To bi bila nemogoča reč. Vse poljedelstvo je bilo v Rusiji tako zanemarjeno, da bi se človek zjokal. O intenzivnem obdelovanju zemlje ni bilo govora; skoraj vse gospodarstvo je bilo ekstenzivno. Kako naj bi tudi bilo drugače, ko se je večina zemlje še obdelovala z lesenim plugom in bi se bili ljudje držali za glavo, če bi bili videli poljedelske stroje naprednega ameriškega farmarja pri delu? V mnogih krajih niso ljudje vedeli, čemu je dober gnoj, pa so ga vozili v vodo. Res da je večini kmečkega ljudstva pomanjkovalo zemlje za obdelovanje; ampak to je bil le en del agrarnega vprašanja, ki se davno ni rešeno s tem, da se razdele veleposestva. Izprmenitev kmečkih proletarcev v male ali srednje posestnike pa gotovo ni socializem. Z razdelitvijo zemlje je tem kmetom svet podan v lastnino; socializem na pozna le skupno, družabno last zemlje, ki je najpoglavnejše produktivno sredstvo, in kdor jo obdeluje, jo more dobiti le v posest za toliko časa, dokler jo resnično obdeluje. S tako socialistično posestjo ni spojena pravica prostega razpolaganja; kmet v socialistični družbi ne more prodati zemlje, ne more je dajati v najem, ne more je zapustiti dedičem. Ako jo neha obdelovati ali jo zanemarja ali umre, razpolaga družba zopet z njo v splošnem interesu.

Ob razmerah, kakršne so bile v Rusiji, bi bilo zaman pričakovati tako ali podobno rešitev, ker je nemogoča. Boljševiki ali pa menjševiki ali pa socialni revolucionarji bi bili morali izpolniti staro zahtevo kmetov: Daj jim zemlje. Da so boljševiki to storili, se jim ne more očitati. Toda absurdno je govoriti, da so vpeljali socializem na kmetih, medtem ko so le ugodili sebičnosti mučikov, človeško razumljivi sebičnosti, ali vendar sebičnosti, ki se ne ozira na splošno, temveč le na svoje najbližje interese. Če pride enkrat res do socialističnega reševanja agrarnega vprašanja, se bo šele pokazalo, koliko moči ima ta sebičnost in kako malo socializma je v glavah teh novih kmetov.

Tudi industrijskega vprašanja niso boljševiki rešili socialistično, ker ga tudi niso mogli. Tudi pod njihovo vlado ni industrija državna last in "ljudski komisarji" je ne morejo ne odkupiti, ne konfiscirati, ker nimajo dovolj sposobnih elementov za centralno upravo, v posameznih podjetjih pa tudi ni dovolj ljudi za dobro vodstvo. Tudi to ni očitanje. Od nikogar se ne more zahtevati, kar je nemogoče. Lahko se jim pa zameri, da govore

neprehoma o socializmu, katerega ni. Z jezikom je povsod lahko radikalizirati, v dejanju je stvar drugačna.

Boljševiki ne morejo storiti v socialnem oziru nič drugega, kakor to, kar bi storili tudi menjševiki: Uvajati reforme in z njimi stopnjevaje pripravljati tla za faktično socializiranje.

Toda boljševiki so najbolj očitali menjševikom in socialnim revolucionarjem, da hočejo pripustiti sodelovanje meščanskih elementov. Zaradi tega so izvršili svojo revolucijo. Resnica je, da bi bilo sodelovanje gotovega dela buržvazije zelo potrebno, kajti z ozirom pa zaostalo izobrazbo na Ruskem ima gotovo znanje le meščanstvo, a pri mnogih rečeh je to znanje zelo potrebno. Socialistično načelo zahteva enake pravice za enake dolžnosti. Preden more socializem prevzeti industrijo, mora industrija eksistirati; Rusija je nima dovolj za svoje potrebe, torej bi jo bilo treba ustvariti. A dokler nima, davstvo dovolj izkušenj v tem, more le tisti ustanavljati in voditi industrije, kdor razume stvar. Pomnožiti industrijo v deželi je naloga tistih, ki imajo dovolj sposobnosti za to, predvsem torej naloga meščanskih elementov. Da more socializem kdaj prevzeti industrijo, mora ta obstajati; kapitalizem mora dovršiti svojo nalogo, preden more socializem izvršiti svojo. A če je potrebno sodelovanje meščanskih elementov, če jim je torej naložena gotova dolžnost, jim je treba tudi priznati gotove pravice. To je bila opravičba za sodelovanje nekaterih zastopnikov buržvazije pri vladi. Zahtevalo so to razmere, po katerih se morajo ravnati tudi socialisti, ki niso odgovorni zanje.

Vse to so boljševiki odklonili in preklinjali kot greh zoper "čisti radikalizem," in posledica je, da ne vodi industrije buržvazija, ker je spodena, ne delavci, ker je ne znajo voditi, in kot rezultat tega je industrija na psu. Enako je s prometom, z izmenjavo blaga, z živilsko preskrbo itd. Kjer bi bilo treba graditi, ustvarjati, organizirati, se kaže nesposobnost in propadanje.

Soodločevanje socialistov, dokler niso prehodniki socializma obavili svojega dela, bi bilo lahko preprečilo reakcijo, četilo delavstvo, pripravljalo tla socializmu, vzgajalo ljudstvo za socializem; vlada "ubogih delavcev in kmetov," torej ne vlada socialistov, je razdrila, kar je bilo potrebno razbitja, pa tudi tisto, kar je bilo potrebno povzročila je zmedo v produkciji in distribuciji, dočim bi socializem moral oboje organizirati. Vrgla je v pomanjkanje tiste, ki se jim je bolje godilo, ni pa dvignila iz bede tistih, ki so že bili v njej.

Socialistična republika! Beseda je skoraj blasfemija. Kajti če bi bila ruska republika res socialistična, ne bi mogel Čičerin vsak hip pisati o revnih delavcih in kmetih. Socializem ima vendar nalogo, da odpravi revščino. Toda boljševiki bi bili morali vedeti, da se to ne da storiti v kratkem času, pa tudi da niso "revni delavci in kmetje" sposobni za tako nalogo, temveč da morajo iz njih prej postati socialisti. Ker niso imeli takih sposobnosti, takih naravnost nadzemskih moči, je bila neopravičena njih revolucija, kjer bi bili s kritičnim sodelovanjem lahko dosegli stokrat več. Kako se ne izsiljuje socialna revolucija, se bodo torej socialisti lahko naučili od boljševikov.

Iz Londona poročajo: Stavka sprevodnic žensk, ki opravljajo službo na omnibusih in podulčnih ter podulčnih železniških črtah, še ni končana. Strajkarjem se je pridružilo večje število sprevodnic podulčne železnice. Vseh žensk na strajku je 14.000.

Iz Pariza poročajo: Iz pisem, ki so jih našli Francozi pri nemških vjetnikih, je prišla na dan vest o veliki eksploziji v Kruppovih tovarnah za topove v Essenu, ki se je pripetila meseca junija. 6000 delavcev je bilo ubitih in ranjenih.

Iz Stockholma čez Berlin javljajo, da je boljševiška vlada v Moskvi obelodanila 22. t. m. odgovor na ameriško-japonsko poslanico ruskemu ljudstvu, ki pojasnjuje, zakaj so zavezniki poslali svoje čete v Sibirijo. Odgovor se glasi:

"Ameriška in japonska vlada sta adresirali poslanico ruskemu ljudstvu v zvezi z izkrcanjem oboroženih sil na ruski teritoriji. Obe vladi izjavljata, da sta se odločili za oboroženo intervencijo, ker želita pomagati Čehoslovakom, katerim grozi nevarnost od Nemcev in Avstrijcev. Ruska socialistična, federativna, sovjetska republika izjavlja na to sledeče: Izjava ameriške in japonske vlade ne temelji na resničnih informacijah. Čehoslovaške čete niso v nevarnosti pred Nemci niti pred Avstrijci. Na tleh sovjetske republike se vrši boj med rdečo sovjetsko armado delavcev in kmetov na eni strani in čehoslovaškimi četami, ki so v zvezi z veleposelniki, buržvazijo in protirevolucionarji na drugi strani. Delavci in kmetje branijo v tej bitki revolucijo, katero ugrožava protirevolucija, pri kateri sodelujejo tudi Čehoslovaci. Sovjetska vlada je prepričana, da nameravajo njeni sovražniki preslepiti proletarske elemente ruskega prebivalstva s tem, da jim pripovedujejo, da Nemci in Avstrijci ugrožajo Čehoslovake. Ako pa napad na sovjetsko republiko res nima drugega namena kakor le pomagati v japonsko-ameriški poslanici, tedaj svetuje sovjetska vlada, da navedeta ameriška in japonska vlada, kaj želita v tej zadevi.

Čičerin."

Zadnja številka lista "Lausanne Gazette" (Švica) ima na prvi strani velik naslov: "Ali je Hindenburg mrtev?" Nato sledi poročilo, da je Hindenburg ustrelil podčastnik na ruski fronti in njegovo truplo so pokopali na majhnem pokopališču v Kaserthulu na Badenskem. Trije vojaki, ki so prišli iz Rusije, so raznesli vest o njegovi smrti — in vlada je vojake takoj poslala nazaj. Čudno je, da je v Nemčiji nihče ne ve, kje je Hindenburg. Uradna poročila ga nič ne omenjajo in vse naredbe iz nemškega glavnega vojnega stana podpisuje Ludendorff.

Iz Tokija poročajo: Japonska vlada je izdala naredbo, da se rekvirirajo vse rižne zaloge. Riž pojde takoj na trg. Obenem je bilo izdano sledeče uradno poročilo o položaju: "V Tokiju, Koku, Nagiji in Osaki je bil večeraj 4000 v prefekturi Japana mesta Kofu je množica 4000 oseb napadla prodajalnice in požgala več hiš. Trije policisti, en vojak in trinajst izgreznikov je bilo ranjenih. V Hirošimi je drhal podira dvajset hiš. Velika materialna škoda je tudi izvršena v prefektura Gifu in Fukušima in v predmestih Šizuse". Vesti z dežele pravijo, da so izgrezniki požgali mnogo bivaljskih milijonarjev. Tokijski guverner je izdal zapoved, da ne smejo ljudje ponoči iz hiš; obenem je vlada zaprla vsa gledališča, prodajalnice in glavne trge. Minister notranjih zadev Mizuno je izjavil, da so nemiri večidel ponehali. — Organizacija posestnikov in častnikarjev v Tokiju je naslovin na vlado oster protest proti cenzuri. Protest pravi, da je vlada napravila veliko napako, ker je prepovedala pisati o izgreznih, kajti vprašanje riža je postalo politično vprašanje.

Delegacija ameriških manjšinskih socialistov je v zadnjih desetih dneh obiskala Rim, Turin, Genova in Milan. V Rimu so bili gostje dveh socialističnih ministrov Bossolati in Berenini. V tem času so Američani dobili nekaj vpogleda v notranje gibanje in boje italijanske socialistične stranke, ki je ravno tako razdvojena kakor ameriška glede na vojno. Američani so govorili večinoma z vsemi voditelji delavskih organizacij. Eden delegatov — Louis Kopeli — se je zelo pohvalno izrazil o delavskih združnih prodajalnah v Genovi, kjer jih je osemnajst. Dejal je, da je bil do danes pod vtisom, da so nemški socialisti najboljši organizatorji delavskih kooperativ, toda zdaj je prepričan, da so Italijani ravno tako dobri, ako ne bolji.

Brzjavka iz Tokija, datirana 20. avgusta, se glasi pravi, da je več tisoč izgreznikov napadlo in uničilo dvajset rižnih prodajalnic in drugih hiš v Jamaguči. V boju s policijo je bilo ubitih dvanajst oseb, sedem pa ranjenih. V Tokiju je bilo aretiranih že več kakor tisoč oseb od začetka rižne revolte. Nemir se je pojavil tudi v rudniških okoliših, odkoder poročajo o štrajkih in izgredivih.

Poročilo iz Kubeja z dne 23. t. m. pravi: Živčni položaj na Japonskem je še zmiraj slab in nemiri se pojavljajo, kjerkoli ljudstva slutijo, da je kaj riža na kupčevnega. Rižni magnatje so pričeli organizirati čete prostovoljcev, s katerimi hočejo braniti svoja imetja.

Dalje poročajo iz Tokija dne 22. t. m.: Vlada je uvedla ostre naredbe prvič za potlačanje rižne revolte in drugič, da zatrtje vsako vest o revolti. Tokijo je brez razsvetljave ponoči. Ob desetih zvečer so že zaprte vse hiše in ulice so prazne izven množice izgreznikov, ki korakajo po ulicah in za njimi gredo čete policistov.

Reuterjev dopisnik javlja, da je japonski minister notranjih zadev prepovedal poročati o položaju. Vse časniške in brzjavne agencije so pod strogo cenzuro. Mnogi Japanci, ki drugače niso nasprotni vladi, se jeze radi cenzure in ostro obsojajo ministra.

Naknadno poročajo iz Tokija: Zadnji petek ponoči je velika četa organiziranih izgreznikov korakala po ulicah tega mesta in končno je napadla poslopje večje trgovske trdnice Suzuki Šoten. Izgrezniki so najprej pobili šipe in potem so začeli poslopje, ki je zgorelo do tal. Obenem so rebeli razdajali in zažgali poslopje tukajšnjega lista "Simbun". Policija je nastopila proti rebelom zelo vpludno in jih je hotela pregovoriti za mir, toda kljub temu je prišlo do boja med policisti in izgrezniki. Najznačilnejše je pri teh izgredivih,

da je ogromna večina prebivalstva na strani izgrednikov, čeprav dejanski ne sodeluje pri pouličnih bojih. Nižji sloji so se namrekar zavedli, da imajo nekakšne pravice in te pravice je treba braniti magari z orožjem, kadar so v nevarnosti. Simpatije ljudstva v Koku so popolnoma na strani rebelov in to se je pokazalo pri nastopu policije, ki ni hotela rabiti sile takoj v začetku. V Osaki so policisti ubili tri izgrednike. Več bogatih trgovcev se je oborožilo z revolverji in so pomagali policiji braniti svoje trgovine. Pričakuje se, da bo rižna izgrediva sledila vladna kriza. Opozicijske stranke kujejo zdaj bogat kapital iz položaja in zvrčajo vso krivdo revolte na vlado, ker ni hotela pravočasno preprečiti privatnega monopola za riž.

Iz Londona brzjavljajo: Poročevalce "Daily Expressa" javlja, da je glavna hrana velikega dela avstro-ogrskega prebivalstva repa, plevel, koprive in včasih se dobi napol erknjen pes, ki stane 25 kron. Vsak dan umre v Avstriji na tisoče oseb vsled lakote ali boleznih, ki izvirajo iz pomanjkljive, neredilne ali naravnost škodljive hrane. Položaj na Nemškem ni nič boljši. Očividci izjavljajo, da ne prestane Avstro-Ogrska prihodnje zime brez splošne revolucije. Toda na Dunaju in v drugih večjih mestih počivajo, ker prvič ni delavcev in drugi nimajo tisti, ki so na razpolago — večinoma vojni jetniki — moči za delo vsled nezadostne hrane. Železniške postaje na deželi so polne izstradanih ljudi, ki oblegajo vsak vlak, ki se tam vstavi, in beračijo za drobtino kruha. Bolnišnice, ki so prenapolnjene, so tudi brez potrebnih živil. Časopisi v Avstriji so polni nenavadnih oglasov, ki so tiha priča strašne bede. Izstradani prebivalci ponujajo razne predmete svojega zadnjega imetja v zameno za živila. V teh oglasih je citati: Pernata blazina za deset funtov moke, otroška obleka za par ocvirkov, zimska obleka za dve jajci itd.

Iz Amsterdama poročajo: Poluradni nemški listi so zdaj zvalili krivdo za nadaljevanje vojne z Anglijo na Ameriko. Prej je bila Anglija, ki je stala "med vojno in mirom", zdaj je pa Amerika. Obenem pišejo junkerski listi, da se bori Amerika za nadvlado v Evropi. "Frankfurter Zeitung" apelira v dolgem članku na Anglijo, da se naj zdrami in spozna, da jo hoče Amerika "zasušiti". List nadaljuje: "Centralne države in entente bi se med seboj lahko sporazumeli in prišli do zaključka s pomočjo diplomacije, toda Angleži in Francozi so danes sužnji carja Wilsona, ki jih nasičuje, oblači in jim pošilja denar, zato so popolnoma gluhi in slepi za vsako pametno besedo."

Iz Stockholma poročajo: Švedski pronemški listi "Nya Allehanda", Aftonbladet i. t. d. so zaglali velik krik za mir. Ob času nemške ofenzive marea, maja, junija in julija so ti listi peli slavo nemškemu orožju in o kakšnem miru ni bilo govora, toda zdaj, ko so bili Nemci tepeni in ko prodirajo zavezniki dalje, so omenjeni listi "spoznali veliki nezmisel nadaljevanja vojne" in po mnenju urednikov teh listov bi kakšna nevtralna država uspešno veliki uslugi vsemu človeštvu, če bi posredovala za mir.

Ti listi napadajo surovo Hjalmarja Brantinga, voditelja švedske zmerne socialistične stranke, ki zagovarja zavezniško stvar in povdarja pri vsaki priliki, da mora biti Nemčija docela poražena. Enako mirovno pesem so zapeli germanofilski listi na Danskem in v Švici.

Iz Washingtona javljajo: Razne oficijelne depeše trdijo, da je bolgarski kralj Ferdinand neke v Nemčiji v zelo slabem položaju. Odsel je iz Sofije nenadoma in potem so poročali, da je bil prisiljen oditi vsled slabega zdravja. Neka poznejša vest je dejala, da je Ferdinand znorel in da je kajzer najel najboljših zdravnikov zanj. Značilno je predvsem to, da ga kajzer ni povabil na zadnjo konferenco z avstrijskim cesarjem. Medtem pa javljajo, da se na Bolgarskem gode čudne reči. Ljudstvo zahteva mir za vsako ceno in nemški častniki se ne čutijo več kot prijatelji na bolgarskih tleh.

Iz Stockholma javljajo, da je švedski konzul v Moskvi naprosil švedsko vlado, naj pošlje v Petrograd parnik za 200 inozemcev, ki bi radi odšli iz Rusije.

Dalje poročajo iz švedskih virov, da je nemški poslanik prišel iz Moskve v Petrograd in z njim na dveh posebnih vlakih 800 nemških vojakov v ruskih uniformah. Poslanik je nato odšel v Reval na Estonskem, ki je pod okupacijo nemških čet. Lenin in Trocki sta prišla v Petrograd 10. avgusta.

Iz Vladivostoka poročajo: General Dieterichs, vrhovni poveljnik čehoslovaške armade v Sibiriji, je izjavil, da mu je neznan položaj čehoslovaških čet v Transbaikalijski, toda boji se, da je položaj zelo slab. Po njegovem mnenju imajo boljševiki 40.000 mož, topov in okrog 200 strojnih pušk. Dieterichs je dejal, da je pomoč nujno potrebna in da bi zavezniški morali prodirati tudi iz Mandžurije.

Iz Washingtona javljajo: Iz švedskih virov je prišlo poročilo, da so delegatje sovjetske republike in Ukrajine pri mirovnem pogajanju podaljšali premirje in ponovili železniško, pošto in telegrafsko zvezo. Dalje so sklenili, da bosta Velika Rusija in Ukrajina izmenjali blaga do vrednosti 17 milijonov rubljev.

Iz Circha poročajo: Po vesteh z Dunaja so ogrski Slovenci sprejeli več resolucij, v katerih izjavljajo, da hočejo po vseh svojih močeh podpirati injsko deklaracijo Jugoslovancev za ustanovitev ločene, neodvisne jugoslovanske države. Ogrski Slovenci tudi izjavljajo, da se bodo borili proti madjarski nadvladi do konca.

Stranka

JUGOSLOVANSKIH SOCIALISTIČNIM KLUBOM NA ZNANJE.

Klubi, ki še niso poslali pol z naznačbo, kateri sekciji žele prispevati mesečne prispevke, naj to store najkasneje do 15. septembra t. l., sicer izgube vse pravice pri J. S. Z. in bodo smatrani avtomatično izven J. S. Z.

Doslej so se prijavili za slovensko sekcijo št. 1, 2, 10, 13, 26, 27, 41, 45, 49, 50, 67, 91, 96, 114, 127, 136, 157, 177, 178, 175, 179, 184, 195, 198, in 208.

Za hrvatsko sekcijo: št. 9, 11, 12, 16, 19, 21, 22, 33, 57, 59, 61, 71, 77, 78, 99, 100, 104, 122, 131, 165, 194, 196, 206 in 207.

Za srbsko sekcijo št. 20 in 210.

Tajništvo J. S. Z.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrševsaki drugi in četrti petek v mesecu v "Ilirija dvorani", 30—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovaršice, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Lenko, tajnik.

NOTA.

Klubi, ki so naročili znamke pred šestim avgustom, pa jih niso dobili, naj to takoj javijo tajništvu, da jim pošlje drugo pošiljatev. Mnogo pošte je bilo zadnji čas zopet zadržane na pošti.

Tajništvo J. S. Z.

PREDLOG ČLANOM S. D. P. Z.

Društvo "Zaveznik" št. 3 Slovence Delavske Podporne Zveze je sprejelo — in priporoča cenjenim bratskim društvom v podporo v svrhu splošnega glasovanja — sledečo

RESOLUCIJO

S. D. P. Z. je priključena Slovenskemu Repub. Zdrženju, katero z vsemi močmi podpiramo in odobravamo. Logično je, da kot zavedni člani S. D. P. Z. in ob enem v polni simpatiji s S. R. Z., katere član je naša vrla organizacija, ne moremo priznavati za glasilo organizacije lista, kateri ruje v nasprotni smeri. Naša organizacija je na delavski podlagi. S. R. Z. je organizirana in delujoča za osvoboditev Jugoslovancev izpod monarhije, kar je tudi važno vprašanje za delavstvo. GLAS NARODA, sedanje glasilo S. D. P. Z., si je pa izbral za naloge delovati proti temu stremelju našega naroda — proti edino pravilni osvoboditvi jugoslovanskih narodov in s tem deluje za nadaljnjo suženjstvo naroda pod MONARHIJO.

Vse zadeve tičeče se organizacije, se morejo priobčati v glasilo po enkrat na teden, iz česar sledi, da za glasilo popolnoma zadostuje tednik. Organizacija plačuje nad 160 naročnin glasilu (namreč društvenim tajnikom in gl. odbornikom.) Dnevnik stane še enkrat toliko kot tednik. Ako vzamemo ekonomsko vprašanje v obzir, smelo izjavimo, da izda organizacija, ako ima dnevnik za glasilo, v to svrhu nad \$300 letno več kot pa ako ima tednik.

Glas Naroda je glasilo prestevilnih enot in jednot, zvez in zvezic, da bi mogle vse priokovati dobrega napredka, vsled česar smo mnenja, da je za našo organizacijo bolje, ako ima za glasilo list, katerega nima preveč podpornih organizacij za glasilo in ki v resnici zastopa delavske interese v vseh ozirih.

Iz zgoraj navedenih razlogov je sklenjeno, da odstrani naša organizacija GLAS NARODA kot uradno glasilo ter ga nadomesti s PROLETARCEM (kateri je sedaj pomožno glasilo). Namesto pomožnega glasila pa naj se postavi ENAKOPRAVNOST.

Nadalje je sklenjeno, da se da gornja resolucija članstvu na splošno glasovanje in ako nadpolovična večina glasujočih odglasuje v prid resolucije, se nalaga gl. odboru v dolžnost takoj po odglasovanju povzeti nadaljnje korake v smislu te resolucije.

Za društvo "Zaveznik" št. 3 S. D. P. Z.

Stephen Zabrie, predsednik.

Louis Krasna, tajnik.

Mihail Vadnal, blajnik.

August Orel, zapisnikar.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1906.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.
GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood E'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAZ NOVAK, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
2. Pom. taj.: ANDREJ VID'ICH, 170 Main Str., Franklin, Conemaugh, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6302 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERMAN, Box 72, East Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANK TEROPČIČ, R. F. D. 3, Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main Str., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:

"GLAS NARODA." 82 Cortlandt Street, New York City.

Cenzura društva, oziroma njih uradniki, so ljudno prošni pošiljati vse dopise pravno na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštah, Expressih, ali Banknih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blaz Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznajo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

NAJBOLJŠI SLADOLED

na debelo in drobno, dobite v domači trgovini "THALIA"

ICE CREAM PARLOR

1223 W. 18th St.

(blizu Racine Ave., v poslopju "Thalia" gledališča.)

Dostavljamo sladoled na piknike in zabave po najnižjih cenah. Posode za sladoled posodimo brezplačno.

KONCERT IN PLES

vsaki večer in nedeljo popoldan.

Vsem rojakom se priporoča za obisk

Phone Canal 5568.

WM. FRANCE, lastnik.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonke, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

MODERNO UREJENA

NARODNA KAVARNA IN RESTAURACIJA

Domača kuhinja, svakovrstni kolači dobre pijače, turška kava, sladoled in smodke. Oprto po dnevu in po noči. Tel: Canal 1220.

Z. RADNOVIČ,
lastnik.

1149 W. 18th. Str.

Chicago, Ill.

Vojna finančna korporacija je znižala obrestno mero za poljski pridelok od šest na pet odstotkov, da bodo banke lahko posojale denar trgovcem in farmerjem, da lahko postavijo na trg pšenico in drug poljski pridelok. O znižani obrestni meri so obvestili farmarske banke v Richmondu, Atlanti, St. Louisu, Minneapolisu, Kansas Cityju, Dallasu in San Franciscu.

Vedno zvesto in zanesljivo.

Izraziti se smem da sem veliko bolj pri zdravju odkar sem začel rabiti Trinerjevo Grenko Vino. Skoro nisem mogla iz postelje in tek se mi je popolnoma izgubil. Spala sem le malo. Bila sem nervozna in zaprta. Bila sem boleha 20 let in reči smem da je Trinerjevo Grenko Vino mi podaljšalo življenje za deset let, tako nam piše Mrs. Th. Bjarnson 12. avgusta, 1918 iz Springville, Utah. In njen sentiment je na tisoče drugih Trinerjevih odjemalcev. Neovrgljiv fakt je, da je Trinerjevo Grenko Vino najzanesljivejšo zdravilo za vse želodčne neredde; zabasnost, neprebavje, glavobol,

PRIPOROČILO.

Sodrug Louis Kveder je potovni zastopnik "Proletarca" za vse države. Pravico ima, da nas zastopa v vseh rečeh, kar se tiče naročnine in oglasov. Sodruge prosimo, da naj mu pri tem poslu kolikor mogoče pomagajo.

Upravištvo.

Previdne gospodinjje

imajo doma vedno eno steklenico Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo zdravilo za vnetje pri revmatizmi, kolčnih, prehladih, savetavijanju itd.

Jedino pravi s varstveno-znanstveno idra

35c in 65c. v lekarnah in zdravstvenih od

F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street, New York, N. Y.

Trialističen diletantizem.

(Konec s 1. strani.)

sprejeli, kar jim ponuja Avstrija, posebno pa ne sedaj, ko se avstrijski narodi sploh ne zadovoljujejo s kompromisi.

Razumtega pa stoji taki rešitvi na poti vse tiste ovire, ki so delale zapreke trializmu z jugoslovansko državo. Kakor bi bila izključitev Jugoslovancov iz državnega zbora nevarna Čehom, tako in še bolj nevarno bi bilo za Jugoslovane, če bi odpadli češki poslanci in bi bila s tem povečana nemška večina. Češko vprašanje se ne more rešiti brez jugoslovanskega, jugoslovansko ne brez češkega; prav tako so pa v zajemni zvezi ne-

številna narodna vprašanja v Avstriji. Pred vojno je bil največji greh, da jih ni hotela Avstrija nikdar skupno rešiti, ampak se je skušala igrati z narodi kakor mačka z miško. Sedaj je pa sploh prepozno za vsako reševanje, ki bi se hotelo ohraniti staro Avstrijo.

Vladna politika Avstrije je bila vedno diletantična, ali njen diletantizem se je družil s hudobnostjo. Sedaj se čudi, da ne najde pri narodnih ljubeznih in da nima monarhija za nikogar privlačnosti. Nima pa razloga, da se čudi, kajti to, kar sedaj žanje, je sama sejala. Njen razpad je zaključek logičnega procesa.

UTRINKI.

Iz Stockholma poročajo: Vesti iz Petrograda pravijo, da ima Nemčija 750.000 mož v Rusiji, od katerih je pol milijona samo v Ukrajini. Nemčija bi bila že davno okupirala Moskvo in ostale gubernije na severu, če bi imela dovolj vojaštva na razpolago; toda samo za okupacijo Velike Rusije bi bilo treba najmanj milijon mož, čeprav je boljševiška armada danes slabjša, kot je bila februarja t. l. V deželah, ki so pod nemško okupacijo, ni nobenih nočnih patrulj, kajti kmetje bi jih pobili. Vsa takozvana "nova meja" od Narve do Orče je tako slabo zastražena, da imajo ruski revolucionarji prosto pot v okupirane kraje. Pred kratkim so Nemci poskusili organizirati "ruske delavske bataljone" in jih poslati v Nemčijo v tovarne, toda naleteli so na tak odpor, da so morali opustiti načrt. Maščevali so se pa s tem, da so držali v nemških tovarnah ruske vjetnike, kar jih je še v Nemčiji.

Iz Amsterdam poročajo: Litvinska zbornica je revoltirala in sporočila v Berlin, da ne mara Litva biti nemška vazalna država. Zbornica je poslala generalu Ludendorffu protest proti imenovanju kneza Vitemberskega za litvinskega kralja, ne da bi bil kdo vprašal litvinsko ljudstvo, če je zadovoljno s tem. Protest je tako oster, da je pod tenko skorjo lahko opaziti direktno grožnjo z revolucijo.

Iz Washingtona poročajo: Prvič po dolgem času so si v konfliktu švedska in nemška poročila o vprašanju, kje se zdaj nahajata Lenin in Trockij. Nemški viri govore, da je Lenin v Moskvi, Trockij pa na boljševiški fronti, medtem ko javljajo iz Stockholma, da je Trockij v Helsinkforsu in Lenin nekje na bojni ladji v pristanišču Kronštata. Washingtonski uradni krogi so mnenja, da so švedske vesti bolj verjetne.

Iz Amsterdam poročajo: Moskovski dopisnik lista "Kreuz Zeitung" javlja, da so boljševiki vrgli v ječo velikega kneza Pavla, strica pokojnega Nikolaja Romanova. Boljševiški listi so pričeli objavljati dnevnik bivšega carja, ki ga je pisal zadnjih trideset let. Dnevnik se deli v tri dele in najprevo bo objavljen del od leta 1905 do Nikolajevih smrti.

Londonski "Sunday Observer" prinaša poročilo svojega dopisnika v mornarici, da so Angličani od začetka nemške submarinske kampanje uničili okrog 200 podmorskih bark. Francozi in Italijani in Američani pa 50. Na teh ladjah je izgubilo okrog 8000 mož življenje.

Iz Washingtona poročajo: 114 poljskih častnikov in vojakov, ki so rebelirali proti Avstriji, in ki so bili obsojeni na smrt v Maroš Szigetu na Ogrskem, je zavrglo pomiloščenje na račun poljske neodvisnosti. Junaški punjarji, ki so rajši izvolili smrt kot pa svobodo na škodo domovine, so naslovili sledeči apel na poljsko ljudstvo: "Iskreno apeliramo na poljski narod, da preneha s prošnjami za naše pomiloščenje s pomočjo poljske parlamentarne stranke na Dunaju. Ako mislijo, da nam pridobijo svobodo s kakšno koncesijo, je to proti naši želji, ker dobro vemo, da je vsaka koncesija škodljiva poljskemu narodu, ki mora biti svoboden in popolnoma neodvisen."

Iz Madrida poročajo: Germanofilsko časopisje — kot so listi "A. B. C.", "Tribuna" in "Nacion" — komentirajo noto španske vlade Nemčiji v tako nesramnem tonu, da je lahko čitati med vrsticami, da nastane na Španskem civilna vojna, ako pretrga vlada stike z Nemčijo.

V podpostaji rudnika štev. 35 Berwind-White Coal konmapnije, blizu Windbera, Pa., je nastal ogenj, katerega žrtev so postale štiri osebe. 22-letni George Kevack in 44-letni John Natala sta se zadušila. 45-letnega Patrick Burnsa in 50-letnega Michael P. Cogneyja je pa ubila lokomotiva, ki je prišla na pomoč iz South Forka. Vzroki, kako je nastal ogenj, niso znani. Škoda ni velika.

Bay State Fishing Co. v Bostonu, ki je bila obtožena od veleporote v okraju Suffolk, da ima monopol za sveže ribe, je podala izjavo, s katero hoče izbrisati vtis, ki ga je napravila obtožba na javnost. V tej izjavi pravi: "Mi smo prepričani, kadar bo ljudstvo podučeno in bo imelo priliko pregledati fakta, da bo razumelo, da Bay State Fishing Co. ni monopol in ni odgovorna, da so šle cene za ribe navzgor."

Po vestih iz Amsterdama je pred nekaj dnevi prišel v Monakovo bavarski kronprinč Ruprecht, ki je poveljeval nemškim armadam v Flandriji. Pred nekaj časom so poročali, da je bil imenovan general Hans von Boehm, "špecialist za umikanje" za vrhovnega poveljnika nemške armade v Pikardiji. Kmalu nato je sledilo izpraznjenje dobrega kosa teritorija severno od Alberta, kar so v Parizu pripisali novi taktiki generala Boehma. Monakovski listi poročajo, da je prišel kronprinč domov na "kratke počitnice", tuda v Londonu smatrajo, da so to zelo vladne besede, ki pomenijo, da je kronprinč izgubil poveljništvo.

Londonskemu "Exchange Telegraphu" javljajo iz Amsterdam, da je v hišo tajne nemške policije v Varšavi priletela bomba, ki je ubila dve osebi. Posledica tega je, da beže ljudje iz mesta. Nemci so pomnožili vojaštvo v Varšavi in večilo število oseb je bilo aretiranih.

Iz Kodanja poročajo, da je bil zadnje dni ubit glasoviti židovski odvetnik Sliasberg v Petrogradu. Sliasberg je bil velik nasprotnik boljševikov.

Iz Milana poročajo, da je nemška vlada pretrgala finančne stike z ruskimi boljševiki. Dalje poročajo, da so sovjetske čete izpraznile Moskvo in se umaknile na črto ob železnici, ki drži iz Petrograda v Svanko.

Iz Curiha poročajo: Nepotrjena vest z Dunaja se glasi, da ne pojele avstro-ogrsko čete na zapadno fronto, čeprav sta se Viljem in Karl dogovorila na konferenci zadnji teden, da dobi Nemčija 15 avstro-ogrskih divizij.

Iz Petrograda je prišla vest čez Berlin in Amsterdam, da so v Petrogradu izbruhnili veliki žvečni izgredi. Delavci korakajo po ulicah s klici: "Proč z Nemci! Proč s Kremlo!" (boljševiškim glavnim stanom v Moskvi). Pred postopjem zavoda Smolnij je prišlo do krvavih bojov med demonstranti in letsko gardo, ki je glavna opora boljševiške rdeče garde. Dalje javljajo, da je obležalo na stotine mrtvih in ranjenih. Petrogradski sovjet je proglasil v mestu vojno stanje.

Iz Berlina poročajo, da je v Varšavi vojno stanje, odkar je v nedeljo padla bomba v poslopje tajne nemške policije. Nemške čete patrolirajo po ulicah in mnogo Poljakov je bilo aretiranih.

Londonski "Exchange Telegraph" ima brzojavko iz Tientsina, da so se češkoslovaške čete umaknile od reke Usur v Sibiriji vsled premoči nasprotne boljševiške armade. Boljševiki groze, da pridejo Čehoslovakom za hrbet. Japonske čete prihajajo na pomoč Čehoslovakom.

Iz Stockholma poročajo: Klerikalna "Germania" v Berlinu in drugi nemški listi izražajo veliko nevoljo, ker je Nemčija prostovoljno ponudila pomoč boljševikom proti intervenciji zavaznikov. Listi povdarjajo, da ne sme Nemčija na noben način pomagati ruskim boljševikom, temveč da je njena dolžnost "narediti red in mir" v Rusiji.

Po vestih iz Berlina čez Amsterdam se nadaljujejo živčni izgredi v Petrogradu. Število žrtev, ki so padle v pouličnih bojih, še ni znano. Druga vest pravi, da je bil Petrograd dva dni brez živila, nakar so delavci organizirali velike protinemske in protiboljševiške demonstracije. Sovjetska vlada je takoj proglasila obredno stanje v mestu.

Produkcija biciklov in motorciklov ne bo znižana po izjavi vojnega industrijalnega odbora, ker služijo bicikli in motorcikli večinoma kot potrebna transportna sredstva.

Zlata rezerva v zveznih bankah je v zadnjem letu narasla za \$620.000,00 in znaša sedaj \$1.990.301.000. Po poročilu odbora zvezne rezerve se vedno narašča zlata rezerva.

Delegatje "Delavske Federacije" v Chicagu so sprejeli resolucijo, v kateri soglasno priporočajo županu, da vetira cestnoželezniško predlogo. Resolucijo je predložil delegat organiziranih tesarjev. Resolucija pravi, da prinese vsak cent, za katerega se zdaj povzročna, \$7.000,000 v blagajno cestnoželezniškim interesom, tako da ne bodo prejeli le \$3.000,000 preveč za zvoedeni delniški kapital, ampak še posebej \$4.000,000 na leto.

LISTU V PODPORO.

Jerry Gorene 25c., B. Gasar 25c., A. Urbas 20c., L. Skubie 10c., A. Zagar 10c. Vsi v Cone-maugh, Pa. — Polovico dobička od gozdne veselice sov. kluba štv. 10 v Forest City, Pa. \$10.36. — Ant. Zornik, L. Britz in John T. Falj vsi v Pa. poslali \$1.50. — Andrej Vuga, Cone-maugh, Pa. \$1.00. — Peter Rakotina 50c. Neimenovan \$3.00. Oba v Lorain, O. — John Frank, Export, Pa. \$1.00. — John Rebolj, Glencoe, O. 50c. Geo. Kristal \$1.00, Frank Kumerdy \$1.00, Mart. Koroshetz 50c. Joe Božič 25c. in Mart. Žibert 25c. Vsi v Ralphon, Pa. in poslano po Kvedru.

Skupaj	\$21.76
Zadnji izkaz	38.66
Vsega skupaj	\$60.42

"ČAS"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe vesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mišnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Bolne ženske

naj bi ne prenašala hudih bolečin, krčev in drugih nerednosti, katerim so tolikrat podvržene. Teh bolečin bi ne bilo nikakor potreba, prestajanje iznebite se jih že sedaj, ali od začetka. Rabite torej običajno zdravilo za ženske in za dekleta, vzemite

Severa's Regulator

(Severov Regulator). To je izborna tonika in zdravilo, osobito pri ženskih boleznih. To zdravilo deluje hitro, mirno in z gotovim uspehom. To zdravilo ne vsebuje ničesar takega, kar bi škodovalo zdravju. Vsaka žena naj bi isto poskusila. Cena \$1.25 steklenica; dobiva se v vseh lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne, od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živijo bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE EVANE "CLEARING HOUSE"

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing Housea"? Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti vsaj enkrat na leto. Izvedenci natanko preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so založeni v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakšne slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsa tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih živijo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odzamejo kakšni banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jase dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potem Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj prišle na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet polnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois. Napravite NASO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonдов.

J. J. Stepien
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogel Loomis in 18. ceste.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta. Vsak človek mora paziti in hraniti, če to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date na stran, se lahko ceni kot temeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početak ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej prične vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Poklijamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Kapital, vloge in prebitok znaša nad \$6,000,000.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Srečate. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.

SHAJALIŠČE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
(Adv.) Chicago, Ill.

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKEI NARODNI POD-PORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanjavljate nova društva. Deset članov(ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

214-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejinete zastoni.

Vse delo garancirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalca zasluži popolno zaupanje in čiščenje od strani številnih odjemalcev. Malo povisanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Brani smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebnih naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene nekoliko povišati. Vsek prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vseprijetost, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh boleznih jih je devetdeset odstotkov povzročenih in splošnih v žledecu. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vino očisti želodec in odstrani iz notranjine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen breg zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rdeče vino. V zadevi zabasnosti, neprebravnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slabobe, kakor tudi v žledčnih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob spremembi žitja ali ruderje in druge, delavce, ko delajo in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrpelosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščaje in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah. Najnovejša nagrada so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.